

1.

September morning,
újrátöltve –
Rostás-Péter István írása

5.

Szülői szemmel

Nem az iskola az egyetlen
hely, ahol tanulni lehet –
Szaló Réka írása

14.

Iskola és kultúra

Ajándék továbbképzést kínált
a Napsugár gyermeklap –
Sándor Boglárka Ágnes írása

18.

Portré

„A gazdag élményanyag
segítette az iskolai munkát” –
Végh Balázs beszélgetése
Kónya László nyugdíjba
vonuló Szatmár megyei
főtanfelügyelő-helyettessel

20.

Diákszemmel

Varázslatos Katalónia –
Molnár Zsófiának,
a marosvásárhelyi Bolyai
Farkas Elméleti Líceum idén
végzett diákjának írása

21.

Diákszemmel

Drámatábor, ahonnan rossz
visszarázódni a civil életbe –
Kali Ágnes írása

22.

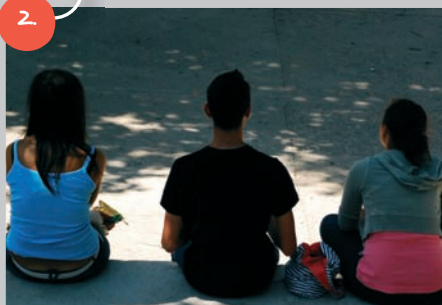
Tanterem

Önálló magyar iskola
Nagyszalontán – hatvanhat év
után először –
Nagy Orsolya írása

24.

Hivatalos

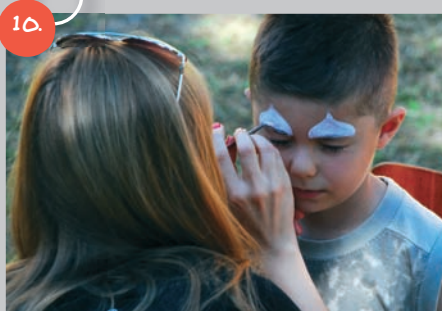
2.

Láthatár

A nyári érettségi vizsga kudarcának
lehetséges okairól –
Péter László
szociológus írása

10.

Láthatár

A „jó tanár” fantomképe –
Molnár Judit írása

16.

Lélekjelenlét

„Kell egy kis áramszünet” –
Pataky Lehel Zsolt beszélgetése
Raab Judit aradi iskolapszichológussal

8.

Óvoda

Személyre szabott óvodakezdés –
Cserei Izabellának,
a kézdívasárhelyi 5. számú óvoda
pedagógusának írása

12.

Fotóriport

Zsibongó fesztiválutca –
gyerekprogramok a Kolozsvári Magyar
Napokon –
Tóth Orsolya képriportja

23.

Magánterület

Megváltó matematika –
Balogh Levente írása

6.

Tanévkezdhet: megannyi elvárás labirintusában

2011.

8–9.
SZÁM

NK MAGYAR KÖZOKTATÁS

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ 2011. AUGUSZTUS–SZEPTEMBER • 8–9. SZÁM

Fotó • Tóth Orsolya

ISSN 2065-9725

ÁRA 7 LEI

- Tanárszemmel • Diákszemmel • Szülői szemmel • Lélekjelenlét •
- Tanterem • Láthatár • Óvoda • Fotóriport • Hivatalos •
- Iskola és kultúra • Pályáz(z)atok • Magánterület • Térkép •

**Rendelje meg a
Magyar Közoktatást
a 2011–2012-es tanévre**

**Rendeld meg
most
a Cimborát
a 2011-2012-es
tanévre!**

Éves előfizetési díj: 30 RON
(9 szám, 3,33 RON / lapszám)

**MINDEN ELŐFIZETŐNEK
Cimbi naplóját
ajándékozzuk!**

Az előfizetési díjat két részletben is kifizetheted
(október 25-ig, illetve január 25-ig).

A Cimboră ára nem előfizetőknek: 4 RON / lapszám.

KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL
Érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
Írj a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.ro

Kiskereskedelmi ár (50 példány alatt): 3,5 lej/szám
Nagykereskedelmi ár (50 példány fölött): 3 lej/szám

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mail címen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító szám (Cod fiscal): 10411135

A havilapot postai úton vagy a megyei tanfelügyelőségeken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük a fenti bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Olvasószerkesztés és korrektúra: Demeter Zsuzsa
Felelős kiadó: Lakatos András
Telefón: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60.
400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj

Támogatók:

September morning, újratöltve

Halogatott kötelező háziolvasmányt, ha befejeznék: úgy érzem majd magam, midőn e szöveg végére (záró)jelet teszek. Betölcéséresedik a nyaralások kitágult időzónája, szűkebb és mélyülő mozgástérre cserélve diktál, váltani regisztrert, de a sorok közül kilúgozott nosztalgiával nem tud mit kezdeni, ha ütemes, bizakodó tónusú, okulásra sarkalló textust rendel a szerkesztő. Szigora példátlanul laza, kedvére kezdődhet a kasmatolás egykoriságok, uniformisok, ellenőrzők, osztálytablók és márciusnyolcas keretes fotók halmazában rapszodikus, ha nem éppen hepciás képzettársított technikával.

– az utolsó pártkongresszus direktíváit jegyzetelni a tanári mélyvörös szándékú abroszán, a művelethez a szemerkélő eső kitartóan asszisztál

– anyám, aki nyugdíjasként nem leli helyét, már a hónap kezdetén látni rajta az ajzottság fokozatait; kísétál az utcajtóig, a rézsút alig száz méterre levő tanodába igyekvőket elnézni: drog neki ez, könnyed, legális

A derekasan elhasalt érettségi pállott utóíze sem ronthat nagyon ezen a hangulaton. Van benne az újramezdés bájja-

Fotó • TÓTH ORSOLYA

• **Iskola, tanévnyitás.** „Van benne az újramezdés bájából valami tavalyról, azelőttől.”

Pillantástöredék a sutba vágott memóriára: maguktól, egymást tuszkolva peregnek a képek:

– gyerekek, akiket kézen fogva vezetnek be a nagydiákok, szülők, egyéb drukkerék büszkén elfogódott karéjában. Picinyke lány elkecsereése, mikor évnnyitón közlik, mégsem ott fog kezdeni

– frissességzag, a tanci sminkje is az átlagnál üdőbb, a ... káció még ott hunyorog a tábla sarkában, madzagolt könyvkupacok

– mezőgazdasági „praktikák”, jóleső déli uzsonna szüneteinek tarkóízzító makacs napsugarak desszertjével

ból valami tavalyról, azelőttől, még arrébből idekozmaált szégyenlős eufória, titkosan átmentett ígértgírlánd, hogy akkor most, idén aztán tényleg... (Jóval több, mint tanszerelés, órarend és minden tapintható kelléke a rendszernek, másabb, mint bérharc, szűken értelmezett presztízshajszolás, erkölcsi axiómák sirámszerű szajkózása, tágabb, mint egy „pénzfaló” minisztérium fennhatósági területe. Hiú próbálkozás szabatosan és átfogó ígénnyel leírni, ekkor emelkedik a svájci frankot leiskolázva a jel árfolyama, mely, ha nem is szab határt, de mégis időre berekeszti, csemetés helyett akár.)

ROSTÁS-PÉTER ISTVÁN

A nyári érettségi vizsga kudarcának lehetséges okairól

Soha nem tapasztalt arányban buktak el a végzős diákok az idei nyári érettségi vizsgán. A korábbi évek gyakorlataival ellentétben a vizsga „élesben” és „élőben” ment: a diákok semmiféle külső segítségre sem számíthattak, a termeket meg bekamerázták. „Puskázni”, a másik diáktól, netán a tanárok egy részétől vagy külső „jóakarótól” segítségre nemigen lehetett számítani. A végeredmény első látásra sokkoló volt – kiváltképpen a diákok, a szülők és a tanárok számára –, azonban a dicsélt számok mögött jól kiolvasható társadalmi jelenségek és folyamatok húzódnak meg. Ezek közül talán érdemes néhányat szemügyre venni – a diáktársadalom és az oktatói közösség hasznára is válhatnak.

Mielőtt rátérnénk a lehetséges okok boncolgatására, hadd tisztázzuk gondolatmenetünk alapállásait. Abból indulunk ki, hogy a probléma társa-

keresendők. Amellett érvelünk, hogy a rendszer anómikus (beteg, dezorganizált, patológikus, válságos, hézagos, diszfunkcionális) állapota nyilvánul(t) meg az „ötvenszázalékos kudarc”-ban. A diákok (egy részének) felkészületlensége, komolytalansága és felületessége a jegyekben öltött testet, de a számok a rendszer állapotának az egyenes és természetes következményei. Ugyanis abban az esetben, ha a társadalom optimális működése szerint egy kedvezőtlen állapot (mint például közúti baleset, válás, munkanélküliség) egy kritikus küszöb feletti arányban fordul elő, akkor az már nem írható csupán az egyének nem megfelelő viselkedése és cselekvése számlájára – hanem azok egyének feletti, társadalmi tényezők által okozott társadalmi problémák. Magyarán, ha csak egyesek buknak el bármiféle vizsgán, az normális, hiszen a többség mégis meg tudott felelni a kö-

Másfelől meg azt gondoljuk, hogy a nyilvánosságra hozott vizsgaeredmények nem egyebek, mint a mai román társadalom egészének hű és pontos tükörképei, érdemjegyekben kifejezve. Az iskolarendszer pontosan leképezi és visszatükrözi a társadalom általános állapotát; meg is határozza azt. Most pedig egy bürokratikus intézkedés – a szigorúbb vizsgafeltétel – felszínre hozta, ami látenszen korábban is létezett, csak sikerült kellőképpen palástolni, így a nagyközönség előtt nem is látszott. Most látszik, sőt... 55,53 elégtelen! Alig a vonal feletti jegyekkel...

De térjünk rá a lehetséges okokra a fentiekben vázolt interpretációs keretben.

Az oktatási rendszer válsága

Közhely, hogy a hazai oktatási rendszer problémás-válságos állapotban van: húsz éve folyamatos reform tárgya, működési szabályai állandó változásban vannak (a tanügyi törvény, a vizsgafeltételek folyamatosan módosulnak), a rendszer alulfinanszírozott, a tanárok többsége objektív okokból demotivált (alulfizetett társadalmi pozícióból fakadó státusinkonzisztencia, presztízscsökkenés), az iskola-család kapcsolata diszfunkcionálisan működik. Mérések igazolják, hogy a szülők többsége rendszerint vagy nem érdekli a gyerek iskolai teljesítménye iránt, tehát nem ápol kapcsolatokat az iskolával, vagy pedig ellenkezőleg, társadalmi pozíciójából adódóan tipikusan „jobban tudja”, mint a tanárok, „mit hogyan kell”. A fegyelem lazult (látszik a botrányos híradásokból), a tanárok rekrutációja egyre kevésbé kompetitív, a hivatástudat és a felkészültség csökkenő tendenciát mutat. Mindezeket csak súlyosbítja a jelenlegi válság, illetve a tanárok mint társadalmi kategória csoportos státuscsökkenése, ami az elmúlt húsz évben fokozatosan végbement – párhuzamosan a tudás mint érték szerepének fellazulásával.

Nem meglepő tehát, hogy az iskolarendszer kvázi képtelenné vált arra,

- „Anélkül, hogy a diákok felelősségét minimalizálnánk, az okok elsősorban makro-, a rendszer szintjén keresendők.”

dalmilag mélyen beágyazott. Egyfelől úgy véljük, hogy mindez rendszerhiba. Anélkül, hogy a diákok felelősségét minimalizálnánk, az okok elsősorban makro-, a rendszer szintjén

vetelményeknek – a sikertelenek pedig valamilyen egyéni okokból bukhattak el. De ha a felének sem sikerül átmenni – mint a jelenlegi esetben történt akkor máshol (is) kell keresni a bajok forrását.

hogyan betöltse két legfontosabb társadalmi funkcióját: a rejtett tanterv révén a fiatalabb generációk normaszocializációját (magyarán, megtanítani, hogy a diákok elfogadják, betartsák és tiszteljék a szabályokat), valamint a tudás átadását. Az utóbbit jól illusztrálják a siralmas PISA-eredmények, az előbbi diszfunkciót pedig a természetesnek tekintett puskázás, a netről letöltött és sajátjának „eladott” dolgozatok, a verbális és fizikai erőszak, más szavakkal a terjedőben lévő skacos iskolai ellenkultúra térnyerése – csak vessünk egy pillantást a Youtube-ra! (Trendekről beszélünk, nem általánosítok, de a tanárokkal szembeni verbális, szimbolikus és fizikai agresszió léte nem tagadható). Ezzel kapcsolatos a kudarc második lehetséges okcsoportja is.

A csempészszegek dominanciája

Az antropológusok a csempésztársadalom megnevezést használják, ha a társadalom tagjai „normálisnak” és „elvártak” tekintik, hogy a mindennapokban a domináns érték- és normarendszert folyamatosan megszegjék. Más szavakkal, a szabályszegek a norma, az értelmes – szemben a formálisan kötelező konformitással. (Például normális a vonaton „blattolni”, másolni a vizsgán, csalni a piacon a mérleggel stb.). Sok esetben ez a magatartás racionális és ésszerű – mert a betartandó szabály értelmetlen, más szabállyal ütközik, változó vagy egyszerűen képtelenség és értelmetlen azt betartani (ha senki más nem tartja be). Mindez a „smekker” magatartásban ölt testet, ami a pillanatnyilag széles körben propagált és legitimált (a labdarúgás, valamint az üzleti világ mediatizált része a smekkert legitimálja – elég csak a Becali-jelenségre

gondolni). Tehát nem meglepő, hogy a normaszegés az iskolában is egyfajta kalkulált elemévé vált az egyenletnek, különösképpen az érettségien, ahol nem csupán a diákok érdekeltek a sikerben, hanem maga az intézmény is (rosszul mutat, ha az iskola, a megye

feltételek megváltoztak – magyarán a vizsgarend nyújtotta facilitások megszűntek, a puskarendszer egy bürokratikus döntés nyomán tabu lett – a csőd azonnal bekövetkezett. A kifehéritett csempészszegek elégtelennek bizonyult.

Fotók • TÓTH ORSÓLYA

- „A szabályszegek a norma, az értelmes – szemben a formálisan kötelező konformitással.”

rosszul teljesít, ha a diákok nem jutnak be az egyetemre) – tehát kialakult egy duplicitás a diák és az iskola személytelen intézménye között.

Ezzel a diákok is racionálisan kalkuláltak, hiszen ki nem mondott szokásrenddé vált, jól tudott és ismert elemmé. Más szavakkal: előre lehetett tudni, hogy a vizsgán „majd segítenek”. Abban a pillanatban, amikor a

A megfelelő szerepmoდეlek hiánya: a „Bianca lu’ Bote-effektus”

Másik tényező a munka éthoszával egybevágo szerepmoდეlek akut hiánya. A média majdnem kizárólag smekker módon való érvényesülési sikersztorikát prezentálja; a „valakinek-a-valakije” módszer, a „szilikon-ösvényen” való

Gyászos pótérettségi-eredmények

A júliusi sikertelen érettségivizsga-eredmények után a szeptember elején lezajlott pótérettségi is rendkívül gyenge mérleggel zárult: míg a júliusi érettségien a diákok 44 százaléka kapott átmenőjegyet, a pótvizsgákon a beiratkozott diákoknak alig valamivel több, mint 16 százaléka kaphat diplomát. A pótérettségiire több mint 110 ezer diák iratkozott be, közülük csu-

pán 17 778-an vizsgáztak sikeresen. A végleges eredményeket szeptember 7-én, az óvások elbírálása után tették közzé. Az erdélyi megyék közül Kolozs megyében a diákok 20,62 százaléka vizsgázott sikeresen, Maros megyében ez az arány 24,85 százalékos, Hargita megyében 12,2 százalékos, Kovászna megyében 18,06 százalékos, Bihar megyében 22,31 százalékos,

Szatmár megyében 16,85 százalékos, Szilágy megyében 17,94 százalékos, Beszterce-Naszód megyében 17,41 százalékos. Mint ismeretes, az idei, júliusi érettségi vizsgák az elmúlt húsz év legrosszabb eredményeivel zárultak, a 44 százalékos átmenési arány mellett országszerte több mint hatszáz diákot zártak ki másolás és egyéb csalás miatt.

felemelkedés, a „deszcurkarec” gyakorlat mentén elhíresült figurákat kultiválja (nem véletlen, hogy a tinédzserek jó része focistafeleség, tévéműsor-animátor akar lenni). A konvencionális

„Az érettségi logikája elavult, nem kalibrált a jelen társadalmi feltételeihez. A tanrend és a tananyag valami olyant vár el a diáktól, amire a jelenlegi C-Generáció messengeres tömondatokban szocializált tömege egyszerűen képtelen megfelelni. Ők az internet által jelentett hiper mozaikkultúrán nőttek fel, a felvilágosodás enciklopedikus kultúramodelljéből fogant érettségi elvárásokkal szemben a többségüknek semmilyen készségeik nincsenek.”

és normakonform boldogulás (értsd „orcánk veritékével” megszerzett) ideálja alig képez motivációs tényezőt nem csupán a diákok, hanem a többség számára sem – sokszor teljesen jogosan, hiszen a napi gyakorlat sok esetben valóban azt mutatja, hogy a

megfeszített munka fabatkát sem ér. „Miért kellene tanulni, ha valóban nem sokra megyünk vele?” – sugallják ezek a szerepmoდეlek; ezzel a tanárok nem tudják felvenni a versenyt, hiszen jó részük a szegénységi küszöb környékén tengődik, turkálós boltban kénytelen vásárolni, tavaly óta legalább huszonöt százalékkal esett a jövedelme, soha nem járt Ibizán szemben Blonda lui Irivel vagy Simona Senzuallal, aki éppen most vette meg az újabb táskáját a párizsi Lafayette Galériában, hazafele jövet a londoni Harrod's-ból...

A készségek-képességek és elvárások közötti szerkezeti eltérés

Aztán az is tény, hogy az érettségi logikája elavult, nem kalibrált a jelen társadalmi feltételeihez. A tanrend és a tananyag valami olyant vár el a diáktól, amire a jelenlegi C-Generáció messengeres tömondatokban szocializált tömege egyszerűen képtelen megfelelni. Ők az internet által jelentett hiper mozaikkultúrán nőttek fel, a felvilágosodás enciklopedikus kultúramodelljéből fogant érettségi elvárásokkal szemben a többségüknek semmilyen készségeik nincsenek. A macdonaldizált (magas fokon szabványosított) ikszelős tesztrendszer (szemben a szóbeli feleltetéssel), a legfennebb filmekből ismert irodalmi művek (szemben a papírról való olvasás élményével), a új információk aszimulációs kényszere (szemben az értelmezéssel), a differenciálatlan tömeg-

oktatás (szemben a meritokratikus és rétegzett oktatással, ahol csak egyesek jutnak el az érettségi vizsgáig) a klasszikus érettségit mind formájában, mind pedig tartalmában anakronisztikussá tették. A jegyek azt mutatják, hogy ennek a diákok egyszerűen nem felelnek meg. A szomorú valóság az, hogy a „rendes érettségi” valami olyat vár el, ami a jelenlegi körülmények között nem realizálható...

„A dolog cinizmusa abban áll, hogy annak ellenére, hogy a tömeges bukást maga a rendszer idézte elő, mindez majd jól fog jönni, amikor az oktatási rendszert reform címen újra átszabják: költségvetési (értsd gazdasági) megszorítások miatt sok tanár kicsapása, a vidéki iskolák megszüntetése során a nagyközönség előtt népszerű érvet szolgáltat.”

A dolog cinizmusa abban áll, hogy annak ellenére, hogy a tömeges bukást maga a rendszer idézte elő, mindez majd jól fog jönni, amikor az oktatási rendszert reform címen újra átszabják: költségvetési (értsd gazdasági) megszorítások miatt sok tanár kicsapása, a vidéki iskolák megszüntetése során a nagyközönség előtt népszerű érvet szolgáltat. Hiszen világos, hogy nem tanítanak jól (sokan valóban nem, sőt, a fiatalabb tanárgenerációkból a kreatívabbak és a bevállalósabbak az első alkalommal kilépnek, ha valamilyen jobban fizetett álláshoz jutnak, mert a szakma presztízse alacsony, a jövedelmek kicsik, a munka stresszes, a szakmai sikereket a rendszer nem értékeli), így megérdemlik a kirúgást. Magyarán: mindez legitim érv lesz a közszféra ezen részének átszabásakor (ahol a politikai logikák nyilván elsődlegesek lesznek a szakmaiakkal szemben).

55,53 százalék...

PÉTER LÁSZLÓ
szociológus

- **Az érettségi végeredménye.** A dicstelen számok mögött jól kiolvasható társadalmi jelenségek és folyamatok húzódnak meg

Nem az iskola az egyetlen hely, ahol tanulni lehet

Alig kezdtük el az első osztályt, amikor egyik reggel iskolába menet, lelkes első osztályos fiam így szólt: – Mámá, tudod miért nem jó az iskola? – Miért? – kérdezem. Hát, mert kiöli a kreativitást a gyerekekből. Nem tudtam ellentmondani a büszke elsősnak, de nem is lelkesedtem ezért a mondatért, hiszen abban bíztam, hogy mi jó iskolát, pontosabban jó tanítót nénit választottunk.

Kis gyerek kis gond, nagy gyerek nagy gond – tartja a mondás. Az ovis évek a nyugodtság, az elégedettség, hála éveiként élnek emlékünkből, hiszen nagyszerű, módszeres, kiváló pedagógus vigyázott a kicsi óvodás gyermekünkre. Éppen ezért körültekintően választottunk tanító nénit is. Több iskola elsős tanító nénije közül sikerült azt a pedagógust megtalálni, aki úgy foglalkozik a gyerekekkel, ahogyan azt mi elvárjuk. De mi lesz, ha véget ér ez az aranykorszak, és jogait igencsak ismerő, véleményének hangosan hangot adó, kreatív gyermekünk ötödikes lesz? Milyen iskolát válasszunk? Nos, ez a kérdés egyre jobban kezdett foglalkoztatni minket, hiszen az óra ketyeg, és vészesen közeledik a váltás ideje. Hamar kiderült, hogy a mostani iskolában nem lesz maradásunk. Negyedik osztály végére nyilvánvalóvá vált, hogy a gyermek verbális készségei erősek, kreativitása még mindig kimagasló, átlagon felüli az olvasás utáni értése, de sajnos az iskolában oktató magyar szakos tanár az egyik leggyengébb tanerő a pedagógusok között. Mit tegyünk? Maradjon a gyerek a régi, összeforrott közösségben, ahol jól érzi magát, vagy kockáztassunk, és válasszunk olyan iskolát, ahol jó pedagógus foglalkozik vele, de ismét meg kell vívnia a maga harcát ahhoz, hogy helyét az új közösségben megtalálja. Ráadásul a régi, a városban nagy hírnévnek

és népszerűségnek örvendő, úgynevezett elit gimnázium közel van otthonunkhoz, gyalog is csak pár percnyi séta, míg az új, választott iskola távol esik, nem is annyira felkapott, és naponta kell buszozni. Nagy kérdés, komoly döntés előtt állunk. Többszöri hosszas beszélgetés, sok ismerős szülő és gyerek véleménye és a ráérzésünk megszülte a döntést: váltunk és változtattunk. Hagyjuk az elit iskolát, az összeforrt osztályközösséget, bízunk fiunk nyitottságában és szociális

képességeiben, és kipróbáljuk azt a kis közösséget, ahol lelkes tanerők alternatív módszerekkel, gyerekbarát hangulatban oktatnak. Az utazást, a mindennapi buszozást megoldjuk együtt. Úgy gondoljuk, hogy nem az iskola az egyetlen hely, ahol tanulni lehet. Hiszen az edzések, a gitárórák, a jó közös beszélgetések mind pótolják azt, amit az iskola nem tud nyújtani. De így legalább megvan az az elégtételünk, hogy legalább azokból a tantárgyakból, amelyek iránt valóban érdeklődik a gyermek, olyan felkészítést, nevelést kap, amely kielégíti kíváncsiságát, és lelkiismeretünk nyugodt lehet, hiszen mi mindent megtettünk. A többi meg otthon lehet pótolni.

Nem tudjuk, hogy jól döntöttünk-e. Ez csak évek múlva fog kiderülni. De megnyugvással tölt el az a gondolat, hogy ismét a gyerekre figyeltünk, és nem hagytuk magunkat az elitizmus, a tömegoktatás által befolyásolni. Végül is a gyerekünk-ről van szó, és ő a legfontosabb számunkra. Olyan iskola kell, ahol jól érzi magát, nem olyan, amelynek neve van.

Remélem, hogy a fiam summás következtetése sohasem fog beigazolódni, és az iskola nem fogja kiölni belőle a kreativitást.

SZALÓ RÉKA

Fotó • TÓTH ORSOLYA

• **Hogyan tovább?** „Nem tudjuk, hogy jól döntöttünk-e. Ez csak évek múlva fog kiderülni.”

Hogyan tehető zökkenőmentessé a tanévkezdés az elsősök, ötödikesek számára?

Megannyi elvárás labirintusában

A tanévkezdés talán több fejtörést okozhat az elsős, ötödikes gyerekek szüleinek és tanítóinak, tanárainak, mint a más osztályokba járók pedagógusainak és családjának. Ezen kisdíákok számára gyökeresen új korszak kezdődik, hiszen egy számukra teljesen új szituációval kell megbirkózniuk: az óvónő, illetve a tanítónő szárnyai alól egy ismeretlen világba lépnek. Arról, hogy mi a tanév legelején elsősorban a szülők teendője, hogy megkönnyítsék a kicsik számára az átmenetet, Kacsó Ágnes kolozsvári pszichológust kérdeztük. Mint a szakember kifejtette, az iskoláskorba lépő gyermek fejlődéslelektanilag is új szakaszt ér el, azt a szakaszt, amelynek Erik H. Erikson szerint a fő jellegzetessége a gyermeknek a teljesítményhez való viszonyulása, ez pedig meghatározó a kompetenciaérzés, illetve az alacsonyabbrendűségi érzés kialakulása szempontjából. Az alacsony önértékelésű gyermek bátortalan lesz, nem mer kezdeményezni, a feladatokat elkerüli, mert a kudarcot vetíti előre és inkább a helyzetből való kilépést választja. Kacsó Ágnes úgy fogalmazott, az ilyen gyermek befolyásolható, mert nagyon fontos számára, hogy mások elfogadják, így olyan helyzetbe is belemegy mások biztatására, amelyről tudja, hogy helytelen, vagy amelyek számára kellemetlenek. Mindennek hosszú távú hatása nyilvánvaló, ezért különös figyelmet igényel ez a korszak a szülők és a pedagógusok részéről egyaránt.

Fotó • FÜLÖP ZOLTÁN

- **Kacsó Ágnes:** „Hajlamosak vagyunk elfelejteni, szülők és pedagógusok egyaránt, hogy hatékonyabb a kompetenciaérzés kialakulása szempontjából, ha a gyermek arról is kap visszajelzést, hogy valamit úgyesen teljesített.”

A család is új fejlődési szakaszba lép, amikor a gyermek elkezd az iskolát

„Sok család úgy éli meg, hogy a gyermek iskolai sikerének mérteke tulajdonképpen a családot magát és a szülőket is minősíti. Ebben a mindenki számára az értékelésről szóló szakaszban gyakran a gyermek iskolai értékelése lesz a család központi témája, így a család az iskola meghosszabbításává válik. Gyakran halljuk azt az érvelést, hogy a gyermeknek korán hozzá kell szoknia az értékeléshez, a versenyhez, mert ilyen a társadalom, és csak a legjobbak érik el céljaikat” – fejtette ki a pszichológus. Úgy vélekedett, hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy ebben a sokat emlegetett „kemény világban”, a magabiztos, önérvénye-

sítő emberek a sikeresek, és távolról sem az elbizonytalanodottak, az önnön értékükben kételkedők. Nem mindegy, hogy egy gyermek mennyi idősen kerül versenyhelyzetbe: amikor már kialakult a stabil önértékelése, amikor tudja, hogy mik az erősségei és a gyenge pontjai, amikor tudja, hogy egy kudarc egy bizonyos helyzetre vonatkozik – és nem globálisan az egész személyiségére –, vagy akkor, amikor mindez még nincs kialakulva benne. „Az erős és gyenge pontok észrevételezése már feltételez egy bizonyos értékelést. Ahhoz azonban, hogy ez konstruktív legyen, és ne romboló, vagyis a gyermeknek a fejlődését segítse és ne az önértékelését csökkentse, arra van szükség, hogy az értékelés egy specifikus, világosan körülhatárolt tevékenységre vonatkozzon” – javasolja a szakember. Mint figyelmeztet, fontos a pozitív megfogalmazás: mindig könnyebb egy gyermeknek, ha azt hallja, hogy mit tegyen, mintha azt hozzák tudtára, hogy mit ne tegyen. Pl. „ne írd ilyen csúnyán” helyett: „kerekítsd a betűket”. „Hajlamosak vagyunk elfelejteni, szülők és pedagógusok egyaránt, hogy a pozitív dolgokat is érdemes megjegyezni, és hogy sokkal hatékonyabb a kompetenciaérzés kialakulása szempontjából, ha a gyermek arról is kap visszajelzést, hogy valamit úgyesen teljesített. Az előbbi példára visszatérve: „látom, hogy sokat dolgoztál, következőkor próbáld a betűket jobban kerekíteni, mert akkor szebb is lesz”. A gyermek motiváltabb lesz változtatni, ha azt az üzenetet kapja, hogy értékeli, amit tett, és csak kisebb, specifikus javításra van szükség” – hívta fel a figyelmet Kacsó Ágnes. Arra is kitért, hogy ha a gyermek azt hallja: „nézd meg a füzetedet, csupa macskakaparás az egész”, azt az üzenetet kapja, hogy semmi sem jó abból, amit eddig tett. Ez pedig elég rémisztően hangzik egy gyermek számára (is). „Nem arról van szó, hogy olyan dicsérteket mondjunk a gyermeknek, amelyeknek nincs valóságtartalma – az olyannak amúgy sincs hatása, mert a gyermek is tudja, hogy nem igaz – hanem arról, hogy próbáljuk megtalálni azt, ami tényleg jó, és ha megtaláltuk, közöljük is a gyermekkel” – javasolja a pszichológus.

A teljesítmény és értékelés összefüggései

A teljesítmény és értékelés összefüggései nyilván akkor kapnak lényeges szerepet a gyerek életében, amikor az iskolás lesz. Az iskola abból a szempontból jelent újat a gyermek életében, hogy találkozik a teljesítmény és értékelés problémájával, a szülők pedig a gyermekük értékelésével. Az óvodás gyermekek szülei általában meg vannak győződve arról, hogy az ő gyermekük nagyon ügyes, okos és tehetséges. Ez igaz is: az ő legügyesebb és legtehetségesebb gyerekkük. És az is marad akkor is, amikor iskolás lett. Ez nem azt jelenti, hogy feltétlenül az első pillanattól kezdve nagyon jól fog teljesíteni az iskolában. Mint a szakember figyelmeztet, a gyermekek fejlődési ritmusa nagyon különbözik, de ha nem veszik el túl hamar a kedvüket, nem törik le lelkesedésüket, akkor ezek a gyermekek is rájönnek, hogy miről szól az iskola és mit jelent a tanulás. A szülőnek bátorítania kell a gyermeket, segíteni abban, hogy okos gyermeke hozzászokjon a munkához, a követelményekhez, és ne veszítse el a hitét abban, hogy képes megfelelni az elvárásoknak. Ehhez elsősorban arra van szükség, hogy a szülő is

higgyen ebben. Emellett be kell iktatni a gyermek (és az egész család) programjába a tanuláshoz szükséges időt, biztosítani kell egy megfelelően csendes helyet a gyermek számára, ahol tanulhat, és egy pontosan körülhatárolt helyet a tanszerei számára. Kacsó Ágnes azt javasolja, nem kell a szülőnek végigülni a gyermekkel a házi feladat elkészítését: elég figyelemmel kísérni, hogy valóban elkészüljön. Az üzenetnek, ami a gyermekhez eljut, úgy kell szólnia: a tanulás az ő feladata és felelőssége. Ennek megértése nem megy egyik napról a másikra, ezért kell a szülőnek figyelemmel kísérnie, hogy ezen a téren mi történik, de nem kell átvállalnia a házi feladat felelősségét a gyermektől. Az elején segítségre van szükség az iskolatáska bepakolásában, de ennek is minél hamarabb a gyermek felelősségévé kell válnia. Még akkor is, ha néha megtörténik, hogy valami otthon marad. „Felelősségfejlesztő lehet, ha a gyermek szembesül a következményekkel: egy fekete pont vagy üzenőbe írt megjegyzés nem a világ vége, de a gyermek számára világossá válik, hogy a feladatok el nem végzése vagy figyelmetlen elvégzése következményekkel jár. Ha a szülő azt látja, hogy rendszeres az »otthonfelejtés«, akkor valószínű, hogy jobban ellenőriznie kell a táska bepakolását. Mostanáig mind csak a kötelességekről, teljesítményről, értékelésről esett szó. Fontos azonban tudatosítanunk, hogy az elsős ugyanaz a gyermek, aki három hónapja még óvodás volt: ösztől ugyanolyan fontos számára a játék, mint azelőtt” – fejtette ki a szakember, aki arra is felhívta a figyelmet, maradjon idő a szabad játékra is a levegőn, hisz óriási a kicsik mozgásigénye ebben a korban. Kacsó Ágnes arra is kitért, hogy a felelősségekbe való beszkokás soha nem fájdalommentes, így jobb, ha legalább fokozatos. A sok kötelesség között maradjon meg a családban együtt eltöltött pozitív idő, amikor valami olyasmit tesznek együtt, ami mindenki számára élvezetes, hiszen ez erősíti a családtagok közötti kapcsolatot, és ad biztos talajt a kisebb-nagyobb krízisekből való kilábaláshoz.

Az ötödikes, aki új helyzetben találja magát

Az ötödikesek (iskolai) életében is fordulópontot jelent a tanévkezdés, hiszen az egyetlen, irányt szabó pedagógus hatásköréből egy kevésbé átlátható, bonyolultabb diák-pedagógus viszonyrendszerben találják magukat. Ilyenkor egyszerre több tanár elvárásával, követelményrendszerével, egyéniségével, és talán egy új iskola szellemiségével is meg kell ismerkedniük. Az ötödik újabb kezdet: a rutinba beleszokott, egyre önállóbb gyermek megint számára ismeretlen helyzetbe kerül. Már magabiztosan mozgott az iskola közegében, de most újra elbizonytalanodásra számíthat a szülő. Megszokta már, hogy gyermeke önállóan végzi iskolával kapcsolatos teendőit, de ilyenkor kicsit jobban oda kell figyelnie, mert a kisdíák elbizonytalanodhat annyi autoritás, annyi különböző elvárás között. „Ahogy az elsősrel kapcsolatban is mondtam: az ötödikes szeptemberben még ugyanaz a gyerek, aki három hónapja még a tanító néni fészekaljához tartozott. A tanító néniéhez, aki ismerte őt, családját, fejlődésének történetét, aki azonnal megértette, ha baja volt és pontosan tudta, hogy mennyi önállóság és felelősségutadat várható el egy ekkora gyerektől. Az ötödikes gyermek nem feltétlenül érett még ahhoz, hogy a jóval személytelenebb rendszerben elboldoguljon, még mindig az érzelmi tanulás dominál nála, vagyis attól tanul, akihez érzelmileg is közel érzi magát” – fejtette ki a pszichológus. Hozzáfűzte, vannak iskolarendszerek (pl. a Waldorf, de például Finnországban az állami rendszer is), ahol a tanítónő hatodikig kíséri a gyerekeket, mivel az életkori sajátosságokat figyelembe véve alkalmasabbnak tartják azt

az életkort a leválásra. Az sem mellékes, hogy a főleg nagyobb életkorú gyermekekhez szokott tanárnak nehéz lehet átállni az ötödikesek értelmi és érzelmi működési szintjére, és könnyen félrecsúszhat a kapcsolat, ami a gyermekeknek a tantárgyhoz való kapcsolatát is befolyásolja. Szerencsés esetben is számos apró kellemetlenséget okoz az átmenet (például nem elég nekik valamit egyszer elmondani, az iróniát szó szerint értik stb). Az osztályfőnök, aki maga is bajban lehet a mozgékony, cserfes kicsik között, két tűz közé kerülhet: nem ritka, hogy a tanárok és a szülők rajta keresztül üzengetnek egymásnak, elsősorban természetesen vitás kérdésekben. Mint Kacsó Ágnes vélekedik, a direkt és nyílt kommunikáció a legtöbb esetben sokkal hatékonyabb a vitás kérdések megoldása céljából, de erre természetesen mindkét félnek nyitottnak kell mutatkoznia. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy a szülő számára sokszor áthághatatlan akadályt jelenthet, hogy ismeretlen számára az a tanár, akit meg kellene keresnie. Így segítségre lehet szüksége abban, hogy merjen nyitni a tanár fele, és megtalálja a módját, hogyan tegye ezt. Ebben segíthet az osztályfőnök. A gyermekeknek pedig segít, ha egy kicsit „kotlós” az osztályfőnök, minden nap találkoznak és el lehet neki mondani, hogy mit tapasztalnak, milyenek a gondolataik (meghallgatja, komolyan veszi azokat!) és szimbolikusan „be lehet bújni a szárnyai alá”.

Összekovácsolódó osztályközösség és a tanári elvárások összehangolása

Mit tehet az ötödikesek osztályfőnöke annak érdekében, hogy eleve jó osztályközösség alakuljon az esetenként több helyről, több iskolából érkező gyerekek körében? – kérdeztük a pszichológust. Kacsó Ágnes úgy fogalmazott, az osztályfőnöknek nehéz dolga van, mert eleve csak kevés időt tölt a gyermekekkel. Azt javasolja, közös tevékenységek szervezése lehet a megoldás, közös feladatok vállalása, ahol mindenki feladata egyformán fontos, hogy az együttműködést és ne a rivalizálást erősítse. Hiszen az iskolai helyzet már önmagában is a rivalizációt segíti, jó osztályközösség pedig ott tud kialakulni, ahol tompítják ennek az élet, és az egymásra figyelést, egymásért vállalt felelősséget bátorítják.

Az ötödikes osztály vezetőjének ugyanakkor talán még inkább együtt kellene működnie a többi pedagógussal, mint a nagyobb osztályok vezetőinek, hogy elvárásaikat egyeztessék, ne terheljék túl a kisdíákat, ne adjanak neki egyszerre túl sok feladatot. Legtöbbször mindenik pedagógus azzal érvel: a tananyagának adott a mennyisége, adott a tanítás ritmusa is, ő a tantárgyával nem maradhat le, emiatt nem adhat kevesebb (házi) feladatot a gyerekeknek.

„Úgy tudom, hogy elméletileg létezik olyan, hogy »az osztály tanári tanácsa«, ami azt jelentené, hogy egy adott osztályt tanító tanárok egyeztetnek az osztállyal kapcsolatosan. A valóságban, ahogy lenni szokott, mindig a legfontosabb dolgok potyognak ki a mindennapokból, általában ezekre nem marad energia. Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy házi feladat nem elengedhetetlen a legtöbb tantárgy esetében, és az igazán jó tanár órájáról úgy megy haza a gyerekek, hogy nagyjából tudja az anyagot. Itt adódik lehetőség az időspórlásra: nem mindegy, hogy átismételni kell otthon az anyagot, vagy megérteni és azután még meg is tanulni” – hívta fel a figyelmet a szakember.

KISS JUDIT

Személyre szabott óvodakezdés

A szeptember, a tanévkezdés sokak számára az év sok fejtörést okozó időszaka. A gyerekeknek azért, mert kezdők és újrakezdők indulnak óvodába, iskolába, szülőknek, nagyszülőknek meg azért, mert a nebulókat fel kell készíteni lelkiileg, rá kell hangolni az óvoda-, illetve az iskolakezdésre. Be kell szerezni a tanfelszerelést, gyakran az új ruhát, cipőt is, sőt, a gondos szülő magát is előkészíti erre az eseményre. Természetesen a pedagógusokról se feledkezzünk meg, ha szeptemberről van szó, hiszen ők azok, akik tanévekben számolják az idő múlását. Vannak, akik jó esetben júniusban vagy annál is korábban tudják már, hogy hol kezdenek, kik lesznek a diákjaik, így már gondolatban „építgetik” a következő tanévet. De természetesen akadnak olyan esetek is, amikor a pedagógus csak közvetlenül a tanévkezdés előtt ta-

jómagam a dalokat, mondókákat és bábokat hívom segítségül, hogy megtörténjen a varázslat, a rácsodálkozás, hogy elfogadtassam magam a gyerekekkel, megérezzék, hogy értük vagyok. A kis bábokat gyakran nekik ajándékozom, az apró ajándéknak örülnek és én megtérülő befektetésnek tartom azt a pár órát, amit ilyenkor a bábok elkészítésével eltöltök.

Meggyőződésem, hogy minden kolléga kialakítja a magának megfelelő módszert, hogy könnyebbé tegye az első időszakot. Ilyenkor minden percet nagyon gondosan elő kell készíteni, több lehetőséget latolgatni és azt alkalmazni, ami éppen akkor a gyerekeknek a legjobban megfelel.

Sokkal kevesebbet foglalkozunk a gyerekek szüleivel, pedig vallom, hogy a jól felkészített szülő csodákat tehet a gyerek zökkenőmentes beszoktatásáért. Mindenki szeretné a legjobb helyen tudni féltett kicsinyét, ismerősöktől, más szülőktől érdeklődnek, hogy azok mit javasolnak. Meg szeretnék tudni, melyik óvoda jobb, az milyen programmal működik, kit a legkedveltebb az óvónők közül, éppen ki, illetve kik kezdenek kiscsoportot. A szülők minden véleményt meghallgatnak, próbálnak okosan dönteni, aztán eljön a beiratkozás napja is. Ezzel már gyakorlatilag megkezdődik számukra az óvoda.

Nem csak a gyerek szorong

Így is lenne rendjén. Ha már tudja a szülő, hogy hová megy gyereke óvodába, akkor fontos, hogy még az óvodakezdés napja előtt felvegye a kapcsolatot az intézménnyel, ha van rá mód, a pedagógussal, akár ugyanabba az óvodába járó gyerekek szüleivel, hogy minél több olyan hiteles információ birtokába jusson, amelyek számára és gyereke számára megkönnyítik az óvodakezdést.

Hiszen nemcsak a gyerek izgul, hanem bizony a szülő toroka is összeszorul. Különösen, ha kezdő szülő, azaz első gyereket viszi óvodába. Felvetődik benne a kérdés, hogy megtett-e mindent, hogy gyerekeit átsegítse a kezdeti időszakon, de az is szorongást okoz, hogy majd mi lesz az ő tennivalója az elválás pillanatában, hogyan fog gyermeke viselkedni az új helyzetben és hogyan reagál erre ő. Hogy képes lesz-e megfelelni, helyt állni, helyesen cselekedni. Előfordult a gyakorlatomban, hogy a gyerek már régen játszott elcsendesedve és egy óra elteltével, amikor valamiért kiléptem az ajtón, az apát találtam ott könnyes szemmel, kezét tördelve. Mit tehettem volna? Tréfával engedtem útnak, mondván, hogy sajnos őt már nem bírom ölbe venni, túl nagyra nőtt.

Egymásra hangolódás

Sokat segíthet a pedagógus azzal, hogy még a tanév megkezdése előtt megtartja az első szülői értekezletet, amelynek témája pontosan az óvodakezdés. Nagyon kell ügyelni arra, hogy ilyenkor ne oktassa ki a szülőt, meg kell találnia a módot, hogy megfelelőképpen ismertesse elvárásait, az óvodai szokásrendet. Ennél azonban fontosabb, hogy a szülők is szóhoz jussanak, elmondhassák aggodalmaikat, elvárásait, elképzeléseiket az óvodai oktatással kapcsolatban és röviden bemutassák gyermeküket. Megnyugvást nyújt a szülőknek, ha mesélhet gyermekéről, megismertetheti az óvó-

Fotók • TÓTH ORSOLYA

- „A leggondosabb előkészítést az óvodába érkező gyerekek fogadása igényli.”

lál munkahelyre. Ez pedig akadályozza a kulcsfontossággal bíró esemény, a tanévkezdés zökkenőmentes előkészítését, de még utolsó percben is elő lehet készíteni stabil érzelmekkel induló tanévet, csak jó szándék és szakmai felkészültség szükséges hozzá.

Döntőek a legelső lépések

A legnehezebb a tanévkezdés kétségtelenül az iskolarendszer első lépcsőfokához érkezők, a kis óvodások számára, akik most kerülnek ki első ízben a család biztonságát nyújtó légköréből. Éppen ezért a leggondosabb előkészítést az óvodába érkező gyerekek fogadása igényli. Őket nem lehet ünnepélyes tanévnyitó keretében szóval tartani, így fogadtatásuk, köszöntésük valami mást jelent. A pedagógusnak minden szakmai, pedagógiai és pszichológiai tudását be kell vetnie, hogy kellemessé tegye a kisgyerek számára az első napot, az elkövetkezőkben megkönnyítse az óvodába járást, a gyerekben az óvodáról pozitív képet alakítson ki, mely kíváncsivá teszi. Hogy a gyerek akarjon visszatérni oda.

nővel különleges jellemvonásait, ugyanakkor az itt szerzett tapasztalatok alapján az óvónő is személyre szólóan tud viszonyulni a kis jövevényekhez. A meghitt beszélgetés során kialakul a szülőben a bizalom az óvoda iránt, hogy igenis, figyelnek az ő gyermekére és figyelembe veszik azt is, hogy ő milyen nevelési módszereket alkalmaz a családban. Mindez egyfajta egymásra hangolódást eredményez a gyermek nevelésével foglalkozók között, és amikor a kisgyerek ott áll a tanévkezdés napján, nem izgalmat, hanem bizalmat, biztonságot fog sugározni a felnőtt metakommunikációja által is.

Óvodánkban fel szoktuk ajánlani a szülőknek, hogy elhozzák a jövőendő óvodást látogatóba, olyan időpontban, amikor az óvodai programot nem zavarják, így lehetőség nyílik arra, hogy a kisgyerek megismerje azt az új helyet, amely a későbbiekben hosszú időre életterévé válik. Ha a kicsi a szeretett szülővel együtt fedezi fel az óvoda titkait, ha látja, hogy anyja, apja kedvesen beszélget a számára idegen személlyel, az óvónővel, ha van módja megfigyelni, hogy mit csinál ez a néni a többi gyerekkel, ha megfoghat, kipróbálhat óvodai játékokat, ez pozitív hatást válthat ki benne. Legjobban bevált módszer, ha kezdetben a szabadtéri játék ideje alatt hozzák a gyereket az óvodába. Azt tapasztaljuk, hogy a kicsi ilyenkor szinte észrevétlenül vegyül el a homokozóban játszó gyerekek között. Közben természetesen ott van a családtag, aki bekísérte őt. Mindez pozitív élményt jelent a kicsi számára, az első kellemes benyomások pedig sokáig elkísérik. Tapasztalatunk, hogy azok a gyerekek, akiket a szülők többször behoztak május-június folyamán ismerkedni a környezettel, sokkal nyugodtabban érkeztek szeptemberben óvodába.

A legmegrendítőbb élmény a gyerek számára óvodakezdekéskor természetesen az, hogy a szeretett személytől el kell válnia. Nem érti, miért kell ennek így lennie, ha előzetesen őszintén nem beszélték meg vele, hogy mi vár rá, mi fog vele történni, ha pozitív, de reális képet nem alakítanak ki benne az új helyről és helyzetről. Így könnyen azt hiheti a felkészítetlen gyerek, hogy elhagyták, nem szeretik, tiltakozni kezd, elzárkózik a tevékenységektől. Mindez megnehezíti a gyerek, szülő és pedagógus számára egyaránt a beszoktatást.

A feszültség csökkentése

Hogyan segíthetjük az óvodakezdés okozta feszültségek csökkenését? Külföldön gyakran, nálunk is olykor már alkalmazott módszer a szülővel együtt történő beszoktatás. Erre a kisebb létszámú csoportok esetében vagy egyes csoportok esetében adódhat lehetőség, ahol csak néhány újonnan érkező gyerek van. A nagy létszámú csoportokban nem tudom elképzelni, hogy egyidőben még minden gyerek mellett felnőtt is tartózkodjon, különösen a kisebb tantermekben.

Azért meglehetünk annyit, hogy időt adjunk az anyának és gyerekének az elválásra, hogy az tudja megnyugtatni a gyereket, kíváncsian neki jó játékot és emlékeztesse, hogy pontosan érte jön. Ha a szülőket időben felkészítettük, ha tudják, hogy nem tesznek hamis ígéreteket a gyereknek (pl. hogy kint várnak az ajtóban, aztán amikor kimegyünk a gyerekkel, akkor az elkezd sírni, hogy nincs ott az édesanya). Minden gyerek másként viselkedik az elváláskor. A pedagógus már látja, hogy ha a gyerekre megnyugtatólag hat, ha hosszabban búcsúzkodnak, akkor teret kell engedni ennek, ám vannak gyerekek, akiben a hosszas elválás inkább feszültséget kelt. Ezt fel kell ismerni és határozottan

- „A legmegrendítőbb élmény a gyerek számára óvodakezdekéskor természetesen az, hogy a szeretett személytől el kell válnia.”

közbe kell lépni, akár úgy is, hogy elvesszük a szülő öléből a gyereket. Akadt olyan eset is, hogy az anya jobban szorította a gyereket, mint a kicsi őt, ez biztos jele a szülő felkészületlenségének. Ehelyett tegye meg a szülő, hogy időben jön a gyerek után, rendszeresen elhozza a kicsit, hogy abban az időszakban, amikor minden arról szól, hogy megismerje környezetét, legyen alkalmja a kicsinek ezt fokozatosan átélni, hozzászokni a szabályokhoz, társakhoz.

Vitatott dolog az otthonról hozott kedvenc tárgy. Tapasztalatom, hogy a napközis gyerekek, akinek ott kell aludnia, határozottan jól teszik, ha a kedvenc maciját, párnáját magával viheti az óvodába, viszont nem tartom jó ötletnek, hogy a gyerek egész nap csak az otthonról hozott tárgyával foglalkozzon. Gyakran vita alakul ki a társakkal, mert azok elveszik tőle vagy elkallódik. Az is megtörtént, hogy este nyolc után hívtak, hogy szükség lenne a pónira, mert ottfelejtették az oviban és a gyerek nem tud nélküle elaludni. Bevált módszer, hogy a zsákjában helyezzük el az otthoni kedvenct, így amolyan mesebeli „hoztam is, meg nem is” helyzet alakul ki. Arra viszont törekszem, hogy a nap folyamán ne érezze a gyerek hiányát a kedvencnek, úgymond igyekszem „egyik ámulatból a másikba ejteni” – azaz lekötni figyelmét játékkal, zenével, bábozással, rövidke mesével, egyszerű feladatokkal, meleg szeretettel, és mire felocsúdná, már nem is kíván hazamenni.

A beszoktatás időszaka a legnehezebb periódus, ugyanakkor a legizgalmasabb, és ha minden rendben, hosszú évekre feltölti energiával gyereket, szülőt, pedagógust.

CSEREI IZABELLA
a kézdívásárhelyi 5. számú óvoda
pedagógusa

A „jó tanár” fantomképe

Tudományos értekezések vezérmotívumától szomszédasszonyi csevegésekig gyakran hallani kérdő vagy kijelentő hangsúllyal a „jó tanár” jelzős szerkezetet. A szakemberek a lélekbúvárlás és a pedagógiatudomány magasztos módszereivel kutatják-elemzik-járvák körül a témát, a barátnői viszonyban lévő anyukák sokkal szubjektívebben – az eredmény mindkét társadalmi csoportban ugyanaz. A hangnem is lehet akár sírásba csuklóan szenvedélyes vagy pókerarc mögé

kép megrajzolásához, az csak nem akar összeállni. Emlegetnek magas szőke, alacsony barna, középtermetű „bűnöst” egyaránt, az igazság pedig...?!

Szabvány helyett divatszó

A tanár megítélésének egyik leggyakoribb „módszere” a felületesen odavetett divatszó: teljesítsen! Csakhogy épp a tanári teljesítménynek nincsen hitelesített szabványa. Az volna a jó teljesítmény, ha minden diákja át-

„A tanári teljesítménynek nincsen hitelesített szabványa. Az volna a jó teljesítmény, ha minden diákja átmegegy? Vagy épp fordítva: ha a magas mércét bizonyítandó sok a pótvizsgálása? Ha tömegesen küld jelentkezőket a szakmai versenyekre, ahol aztán csak a szürke átlagot gyarapítják vagy saját szakterületét sikerül annyira megszerettetnie néhány diákjával, hogy ugyanazt a szakot választják hivatásukul?”

Fotók • TÓTH ORSOLYA

- „A TANÁR, akinek igazi, emberi arca nincs is, csupán pedagógusi álarca. Görcsösen ragaszkodik a maszkhöz, gondolván, hogy ha netán a nebuló betekintene mögé, az ő tekintélye azonnal összeomlana.”

bújtatott monoton és szenvtelen – az eredmény továbbra sem változik. De nem változik akkor sem, ha érdemfizetést osztogató gyűléseken dicsérve lebunkózó kollégák vagy a padsorok közt birkózó nebulók „ítélkeznek”. Magyarán: az egyiknek jó az, aki a másíknak csapnivaló, az egyik példaképének kiáltja ki azt a tanárt, akit a másik azonnal megfojtana egy kanál vízben... Mint a sokszemtanús bűnténynél: hiába tolonganak a fantom-

megy? Vagy épp fordítva: ha a magas mércét bizonyítandó sok a pótvizsgálása? Ha tömegesen küld jelentkezőket a szakmai versenyekre, ahol aztán csak a szürke átlagot gyarapítják vagy saját szakterületét sikerül annyira megszerettetnie néhány diákjával, hogy ugyanazt a szakot választják hivatásukul? Akármennyig is kérdeznénk tovább, visszaérnénk a kiindulópont-hoz, a pontosan megrajzolhatatlan fantomképhez.

De máris meg kell cáfolnom önnön okoskodásomat, ugyanis mindig akad egy-egy „igazi” nagyokos, aki fején találja a szöveget: néhány évvel ezelőtt is akadt ilyen, „találmánya” pedig látszólag nemcsak a minősítési szabványt adta meg, de lekötötte a tanártársadalom fölösleges gondolkodási vágyát is, nem is szólva a klasszikus divide et impera elv érvényesítési lehetőségeiről. A fondorlatos találmány az érdemfizetés, illetve az érdemfokozat kiközlulása volt. Igen, nem elírás: a formális logikának ellentmondva ugyanis ezeket nem nyilvánvaló, jól látható, mindenki által tudott többletmunkáért kap(hat)ta valaki, hanem az, akinek sikerült minél jobban feltupíroznia esetleg még a megszokottnál is kevesebb tevékenységét. Létezett egy sokrubrikás kérdőívszerűség, amit hosszas, verejtékező igyekezettel kitöltött a tanerő, mindenik tételnél a maximális pontszámot adományozva magának, kihozva a lehető legnagyobb számot – ami viszont egyáltalán nem volt biztosíték arra, hogy meg is kapja az igényelt pluszpénzt, mivel az érdemfizetések száma véges volt, az osztogató kegy pedig a szaktanfelügyelő kezében. Sok mindent el lehet rólam mondani, de hogy a mostani, fejetlenül mindent kaszaboló hatalom szekértolója volnék, azt semmiképp

sem, annak viszont örülök, hogy ezt az agyrémnek is beillő „éremesdit” eltörölték. Nem azért, mert engem már amúgy sem érint, hanem a következő tanárnemzedék méltósága érdekében. Hogy legalább ők ne kényszerüljenek például olyan „eredményeket” hazudni, ami nélkül eleve elképzelhetetlen a tanári munka. Hogy lehet például külön pontozni olyasmit, hogy megtartja-e valaki az óráit, vagy osztályfőnökként tartja-e a kapcsolatot a szülőkkel?! Nem kívánom tovább feszegetni az „önhazugság” témáját – aki látott ilyen kérdőívet, az úgyis tudja, miről van szó, aki nem, az örvendezzék.

Tiszta lapot nyitok a rajztömbben és megpróbálkozom az ominózus fantomképnek más szemszögből történő megrajzolásával: az időt hívnám segítségül, a jelen és a jövő „szavát”. A tanár megítélése látszólag örökké a jelenben történik, valójában viszont az évek múlása nagyon sokat nyom a latban. Mindnyájunknak voltak olyan hajdani élményei, hogy álmunkból riadtunk fel, ha egy-egy szigorú, igényes tanárunk képe „tört be” az álmokképbe. Nem elég a suliban, még itt is?! A tanár igényességét, szigorát egysikúan ítéli meg a mindenkori diák – gondoljunk csak a sok tanárregény egyik legszebbjére, Kosztolányi Dezső *Aranysárkány* című művére. Nem szándéksom rész-

„A tanár megítélése látszólag örökké a jelenben történik, valójában viszont az évek múlása nagyon sokat nyom a latban. Mindnyájunknak voltak olyan hajdani élményei, hogy álmunkból riadtunk fel, ha egy-egy szigorú, igényes tanárunk képe »tört be« az álmokképbe. Nem elég a suliban, még itt is?!”

letes elemzésbe merülni, hisz a regény címe telitalálat: a hétfejű sárkányként rettegett, aranyszívét sokszor még ön-maga előtt is rejtegető Novák tanár urat mi sem jellemezhetné jobban, mint a regénycím. De édesapja foglalkozása lényegének nemcsak a bővizű nagyepikában, hanem a *Tanár az én*

• **Novák tanár úr, Kosztolányi *Aranysárkányának* főhőse.** Mensáros László formálta meg 1966-ban a hétfejű sárkányként rettegett, aranyszívét ön-maga előtt is rejtegető pedagógus alakját

apám versében is méltó emléket állít Kosztolányi: „Tanár az én apám. Ha jár a vidéki/ városban, gyermekek köszöntik ősz fejét,/ kicsinyek és nagyok, régi tanítványok,/ elmúlt életükre emlékezve, lassan/ leveszik kalapjuk. Mint az alvajárók,/ kik másfelé néznek. Hentesek, ügyvédek,/ írnokok, katonák s olykor egy országos/ képviselő is. Mert nagy az én családom./ Nagy az én családom. Kelettől nyugatig,/ nyugattól keletig. Nagy a mi családuknak./ Mikor vele megyek, fogva öreg karját,/ vezetve az úton, a szívem kitágul/ s szívek közt énekel elhagyott szívem./ Az én édesapám az emberek apja/ s én az embereknek testvére vagyok.”

Igen, tulajdonképpen a Kosztolányi-vers az idő szaváról szól: amikor már elfelejtettük a napi leckeizgalmakat, kinőtünk a felelést megúsó fondorkodások kiötléséből – egyedül az iskolában kapott tudás emléke maradt. És ezzel kaphatjuk el a fantomkép leglényegesebb vonását, ami aztán felismerhetővé teszi a „tettet”: sikerült-e elévülhetetlen tudást átadnia a tanárnak vagy sem. Ez az a terület, ahol a legnehezebb a járás – ahol a személyes vélemény és érintettség lidércfénye becsalhat(na) a lápba. Megpróbálom elkerülni, úgyis csak olyasmiket mondhatnék, amit mindenki tud. Legfőlleg nem mindenki tudatosította még. De ez is csak idő kérdése.

Tanár és/vagy ember?!

Végezetül a jó tanár fantomképének mondhatni döntő fontosságú vonását szeretném felvázolni – ezt is azzal

a céllal, hogy a pályán mostanában induló kollégákat megóvjam sok lehetséges keserűségtől: a kezdő tanárok egyik – tapasztalathiányból adódó – botorsága, hogy merevre veszik a figurát. Vagyis ő A TANÁR, akinek igazi, emberi arca nincs is, csupán pedagógusi álarc. Görcsösen ragaszkodik a maszkhöz, gondolván, hogy ha netán a nebuló betekintene mögé, az ő tekintélye azonnal összeomlana. Szétválasztják az embert és a tanárt, helyesebben nem is szétválasztják, hanem lefejtik a tanárról az ember arcát. És viselik helyette az álorcát. Ami védőpajzs és menedék is egyben. Csak épp igazi – pozitív – hozadéka nincsen. Nem szeretnék a bölcsen tanácsokat osztogató öregember szerepébe bújni, a tanácsnak úgyis akkor van igazán hatása, ha kérésre szolgál vele valaki. Maradjunk annyiban, hogy inkább csak figyelemfelkeltő megjegyzésként óvni mindenkit a merev álarc viselésétől. Nem azért, mert úgysem lehet egy életen át maszk mögé bújni, hanem mindenekelőtt azért, mert az álarc (vagy, ha tetszik, akkor a szerep) annyira lényegévé válik viselőjének, hogy egy szép nap hirtelen nem tudja, ki néz rá vissza a fürdőszobatükörről. Próbálna megszabadulni az önként felvett szereptől, de nem igazán sikerül. S amikor kilép az utcára és meglátja a JÓ TANÁR KERESTETIK fantomképet, csak nézi, nézi, mintha ismerősnek tünne, de már nem tudja hová tenni.

MOLNÁR JUDIT

2011. augusztus-szeptember

Zsibongó gyerekprogramok a K

A másodízben, augusztus 15. és 21. között megszervezték a Kolozsvári Magyar Napok keretében megannyi gyermekprogram várta az érdeklődőket. A tipegő korúak, óvodások, kis- és nagyskolások is találhattak kedvükre való elfoglaltságot többek közt a Farkas utcai fesztiválutcán, valamint

Fesztiválutca – Kolozsvári Magyar Napokon

ezett
erek-
ások,
glalt-
int a

családok kedvéért rendbe tett Romkertben. A zsigongó
helyszíneken több tucat sátor, múzeum- és könyvesstand,
koncertek, kézműves tevékenységek és bábelőadások tet-
ték még változatosabbá a kincses város magyar napjainak
programját.

FOTÓK: TÓTH ORSOLYA

Emberi és szakmai önbecsülésükben gazdagodtak a pedagógusok Válaszúton

Ajándék továbbképzést kínált a Napsugár gyermeklap

Hagyományos pedagógus fórumára hívta idén nyáron is a lap mellett elkötelezett óvónőket, tanítónőket a Napsugár és a Szivárvány gyermeklap szerkesztősége. Újdonságként azonban ezúttal nem a 17 éve bevált helyszínen, Illyefalván, hanem közikvára Kolozsvár vonzáskörzetében, Válaszúton, a Kallós-kúria szomszédságában gyűltek össze mindazok a meghívott pedagógusok, akik tanév közben terjesztik és munkájuk során használják a két népszerű gyermeklapot. Zsigmond Emese főszerkesztő-főszerző úgy véli: a három és fél napos találkozó során a résztvevők erősödnek szakmai, nemzeti, emberi és asszonyi önbecsülésükben, és erre szükségük is van, hiszen ők minden

Idén nyolc megye 14 városából és 8 községéből összesen 28 pedagógus gyűlt össze Válaszúton, hogy ebben az inspiráló környezetben, a szörvány-kollégium és Kallós-kúria bűvkörében három és fél napon át szellemi-lelki feltöltődésben részesülhessen. – Minden évben ajándékolunk fel ezt a lehetőséget. Országos szinten több ezer pedagógussal dolgozunk együtt, közülük választjuk ki azokat, akiket meghívunk a találkozóra. Azért választottuk most a válaszúti helyszínt, mert a nyugati és északi megyékből jelezték, hogy nehezen jutnak el Illyefalvára, ahol eddig éveken át találkoztunk, és kérték, hogy találjunk egy közelebbi helyet. Meghívott előadóink csaknem minden évben ugyanazok, biztosra

rú verscsokorral kedveskedett az egybegyűlteknek – ismertette Zsigmond Emese, a rendezvény főszerzője és lelke. – Erdélyi magyar irodalmunk és grafikusaink színe-java is a munkatársaink közé tartozik, szeretnénk volna őket is megismertetni a pedagógusokkal. Akiket sikerült utolérnünk ebben a szabadságos időszakban, azok szívesen vállalták, hogy részt vegyenek a fórumon. Balázs Imre József, László Noémi, Bak Sára és Forró Ágnes is velünk töltött egy kis időt. A hangulat teljesen oldott, nincs benne semmi hivatalos, a résztvevők szemmel láthatóan nagyon jól érzik magukat – mondja mosolyogva a főszerkesztő, és szavai alátámasztásaként elég csak látni és hallani, milyen felszabadultan, vidáman gyülekeznek a szerda délelőtti két előadásra az óvónők, tanítónők.

A gyerek mint a családi problémák hordozója

Az előadók valóban visszatérő vendégek: dr. Zilahy Józsefné Kata és dr. Stöckert Károlyné Kati a soproni Benedek Elek Pedagógia Főiskola docensei, valamint a Játékkal, Mesével Nevelő Óvónők Egyesületének elnökei, illetve alelnöki tisztét betöltő szakemberek. Míg a Stöckert Károlyné előadásának kezdésére várakozunk a hangulatos és hűvös konferenciateremben, feltűnik, hogy a lelkes pedagógusok apró gyöngyöket halmoznak maguk elé, és beszélgetés, előadás hallgatás közben is dolgoznak. Az előző délután megtanult kalotaszegi gyöngyfüzéstechnika eredményei szemet gyönyörködtetők: többek nyakában ott díszleg már a többsoros gyöngynyaklánc, mások fáradhatatlanul fűzik-bogozzák egész délelőtt. Napjainkban az óvónők és tanítónők munkájuk során két véglettel szembesülnek: az úgynevezett problémás gyermekek, valamint a tehetséges gyermekek ügyével – ezzel a gondolatot indította *Egyenlődsdi vagy elitképzés a kisgyermeknevelésben?* című előadását Stöckert Károlyné. A problémás

Fotó: ROHONYI D. IVÁN

• Kalotaszegi gyöngyfüzéstechnikát tanultak Válaszúton a résztvevők

tekintetben példamutató munkát végeznek, ezért is kapják jutalomként ezt a kitűnő továbbképzési lehetőséget. A fórum során szakmai előadások hangzottak el, ezeket közösen feldolgozták, de kézműves tevékenységekre, zenére, néptáncra is alkalom nyílt.

megyünk, és olyan rangos szakembereket hívunk, akik méltán tartanak számot az érdeklődésünkre. Idén természetesen kihasználtuk Kolozsvár közelségének szellemi előnyeit is: már az első estén kilátogatott hozzánk Imecs Levente színművész, és gyönyör-

gyermek kapcsán elhangzott: az esetek többségében nem konkrétan a gyermekkel van gond, ő csak a család problémáinak, tüneteinek a hordozója, a bélyeget azonban túl hamar rásütik. A tehetséges gyermekek felemlegetése ugyancsak divattá vált, holott óvodás vagy kisiskolás korban csaknem

„Akkor is tanulunk, ha nem vagyunk ennek tudatában, a gyermek akkor is tanul, ha erről nem tud otthon beszámolni – hívta fel a figyelmet a szakember. Sokan a fejlettséget is összekapcsolják az értelmi éréssel, a különféle felmérések során pedig leginkább az intellektuális érettséget veszik figyelembe, de ennek alapján nem a gyermek valódi képességeiről kapnak képet.”

lehetetlen ezt meghatározni, hiszen gyakorlatilag minden kisgyermek tehetséges valamiben, ezért egy csoporton belül sem várhatunk el egyforma teljesítményt. Az előadó hangsúlyozta: a fejlődés az érés és a tanulás folyamatának összetételéből következik be. – A kisgyermek idegrendszeri érését nem tudjuk befolyásolni, ez genetikai vonás, sajátos ütemmel. Mintegy másfél éves korig a fejlődésben az érés uralodik. Természetesen nem mindegy, hogy ebben az életszakaszban milyen küldő hatások, ingerek érik a gyermeket, de ezek az érés menetét nem változtatják meg – szögezte le az előadó. Hozzátette: a tanulás alatt sokan csak a szándékos, tudatos tanulást értik, holott ide tartozik mindenféle társas emberi befolyás, tapasztalatszerzés. – Akkor is tanulunk, ha nem vagyunk ennek tudatában, a gyermek akkor is tanul, ha erről nem tud otthon beszámolni – hívta fel a figyelmet a szakember. Elhangzott: sokan a fejlettséget is összekapcsolják az értelmi éréssel, a különféle felmérések során pedig leginkább az intellektuális érettséget veszik figyelembe, de ennek alapján nem a gyermek valódi képességeiről kapnak

képet, hanem arról, hogy ott és akkor mit tud mutatni az öt felmérőnek. A problémás gyermekek kapcsán a pszichológus-szakember arra hívta fel a figyelmet, hogy a probléma megismerése, a gyermek szeretete és személyiségének tiszteletben tartása, valamint az iránta érzett felelősség sokat segít a gondok megoldásában. – Minden gyermek képes nagy pozitív változásokra, de ehhez kell egy jó pedagógus, aki segít neki kibontakoztatni a képességeit és tudatosítani a lehetőségeit – mondta a szakember, aki végezetül felsorolta a tehetséges gyermek ismérveit.

Amit a mesével közvetítünk, azt másként nem tudjuk elmondani

A színes és tartalmas előadást követően (és közben is) a hallgatók is feltehték kérdéseiket, vagy elmondhatták a témához kapcsolódó tapasztalataikat, majd rövid szünet után Zilahy Józsefné a *Macskacica* meséjével indította a magyar népmese mának szóló erkölcsi rendje, közösségi, emberi üzenete című előadását. – A mese a legősibb elbeszélő műfaj, minden irodalmi műfajok gyökere és forrása. Az embereket mindig is érdekelte a történet, minden társaságban megbecsülték a jól beszélő-mesélő embert. Azt szokták mondani, az óvodában a gyermek kétszer van csendben: amikor alszik, és amikor mesét hallgat. Mesehallgatás közben ugyanis olyan állapotba kerül, amikor az érző figyelem, a képzelet és az érzélem viszi a gondolkodásmódját, ellazulhat, együtt haladhat a történettel. Amit a mesével közvetítünk, azt másként nem tudjuk elmondani a gyermeknek – fejtette ki az előadó, elsősorban a népmesék áldásos hatását taglalva. – A befogadást az ügyes felnőtt előkészíti, elősegíti a ráhangolódást, akár apró, lecsendesítő szertartásokkal is, amilyen például a Waldorf-módszerben meghonosodott gyertyagyújtás, amely az élet tiszteletét, Krisztust, a másoknak világító, önmagát elégető lángot is jelképezi – hívta fel a figyelmet a szakember. Elmondta: közvetlenül mesélés után sosem szabad visszakérdezni, sem lerajzoltatni a gyermekkel, amit hallott, mert akkor sérül az élmény, ugyanakkor bízni kell abban, hogy a szöveget a gyermek elejétől a végéig érti még akkor is, ha bizonyos szavakat nem ismer. A népmesék ma is korszerű értékeket közvetítenek, az élet tiszteletére tanítanak. Azt sugallják: az jár szerencsével,

aki merész, aki vállalkozik, a hamisság mindig elpusztul, az igazság mindig győz. Ugyanakkor az idők tiszteletére int, az adott szó megtartására buzdít, az igaz szerelem őszinte és holtig tartó voltát emeli ki, és arra is felhívja a figyelmet: az ember nem arra született, hogy az élet nehéz és veszélyekkel teli útját egyedül járja végig, hanem szüksége van társakra és segítőkire. – Gondolkodásmódunk és erkölcsünk

„A tehetséges gyermekek felemlegetése ugyancsak divattá vált, holott óvodás vagy kisiskolás korban csaknem lehetetlen ezt meghatározni, hiszen gyakorlatilag minden kisgyermek tehetséges valamiben, ezért egy csoporton belül sem várhatunk el egyforma teljesítményt.”

gyűjteménye a népmese – szögezte le az előadó, arra buzdítva a résztvevőket, az óvodásoknak leginkább fejből, szabadon mondják el a népmeséket, míg a kisiskolásoknak már akár felolvasni is lehet Benedek Elek, Móra Ferenc vagy Mészöly Miklós meséiből is. Az előadásokat kötetlen beszélgetés, majd a már említett, költőkkel, grafikusokkal való találkozás követte, de a kézműveskedés is folytatódott. Másnap Molnár V. József budapesti művelődéstörténész töltötte a napot kint, Válaszúton, *Az emberi élet fordulói néphagyományunkban* és *A gyermekrajz üzenete, egyetemes jelképei* című előadásait a pedagógusok nagy érdeklődéssel és otthonról hozott rajzokkal várták.

A jókedv és lelkesedés pedig bőven kitartott és belenyúlt az éjszakába is, hiszen minden este táncház várta a minden bizonnyal feltöltődve és szakmaiságukban megerősödve, sok hasznos ötlettel és gondolattal gazdagodva hazatérő óvónőket, tanítónőket.

Megjelent a Szabadság közéleti napilapban

**SÁNDOR
BOGLÁRKA ÁGNES**

Beszélgetés Raab Judit aradi iskolapszichológussal

„Kell egy kis áramszünet”

Elkezdődött a tanév, amelynek időtartama alatt a diáknak megannyi feszültséget kell levezetnie valamiképpen. Hogy erre elegendő-e a vakáció, vagy milyen más módszerek és alkalmak kínálóznak, arról – és még sok minden másról – a kisjenői illetőségű Raab Judit iskolai pszichológust kérdeztük.

– Tanév közben a gyerekek ki vannak téve bizonyos stresszhatásoknak – kezdte Raab Judit –, amelyek a tanuláshoz adódnak, illetve a vizsgákra való felkészülésből, a mindennapi programok és követelmények teljesítéséből erednek. Normális, hogy év közben ez leterheli a gyerekeket, és alig várják a vakációt, hogy ezt a stresszt oldani tudják és végre kipihenjék magukat.

– Melyek lehetnek a stressz megnyilvánulási formái?

– Ami a tanároknak a legfeltűnőbb: a diákok teljesítményén látszik meg a fáradtság, nem tudnak annyira összpontosítani, készülni, sőt – tapasztalatból mondom – sokszor unalmasnak tartják már a tanítást, a különböző iskolai programokat. Ezen hogyan lehet segíteni? Változtatossá kellene tenni az órákat.

• „A tapasztalatom az, hogy egyre kevesebb a markáns tanáregyéniség, akinek a tevékenysége nyomot hagy a diákban.”

– A vakációban vagy akár tanév közben hogyan oldják ezt a feszültséget?

– Azt tapasztaltam, hogy a gyerekek elsősorban aludni szeretnek nyáron. Éjjel interneteznek, chatelnek a barátokkal, esetleg elmennek szórakozóhelyekre. A kisebbek nem annyira, de a 13–14 évesek már diszkóznak, és így próbálnak feloldódni. Ennek következménye, hogy vakációban másnap délig vagy délutánig alszanak, majd ott folytatják, ahol abbahagyták: számítógép, diszkó, barátok és így tovább.

– Ezzel megelőzte az egyik kérdésemet, mert nemrég egy körkérdésre sok iskolás azt válaszolta, hogy a vakációban elsősorban aludni szeretne. Valóban ennyire fáradtak?

– Egyrészt fáradtak, másrészt nincs olyan program, ami vonzaná őket, vagy nem elég érdekes ahhoz, hogy motiválja őket. Nagyon sokszor észrevettem a motiváció hiányát a gyerekeken.

– Ön is próbálkozik alternatív programok szervezésével, közösségépítő táborok szervezésével. Ezek miben segítenek?

– A foglalkozások személyiségfejlesztő és -építő jellegűek, sokat segítenek a fiatalok fejlődésében, a kommunikációs készségek és mindenféle szociális készségek fejlesztésében, megtanítják őket odafigyelni egymásra, meghallgatni egymást. Utóbbi nagyon nagy hiányosság, és nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek körében is. Nem figyelünk oda a másikra kellőképpen, nem halljuk meg, amit a másik mond. Ezek a táborok többek közt ezt is fejlesztik: hogy együtt tudjunk működni egymással – közösséget építünk, toleranciára tanítjuk őket. Idén harmadik alkalommal rendeztük meg a Tábor – Másképp elnevezésű, gyerekeknek és fiataloknak szóló önismereti és személyiségfejlesztő kurzusainkat Kolozs megyében. Lelkes kollégáimmal ez év nyarán három turnust szerveztünk. Az első kettőt kezdőknek, a harmadikat haladóknak

– azon fiatalok részére, akik már voltak tavaly vagy tavalyelőtt. Jövőre meghirdetjük új programunkat, amely a szülő-gyerek kapcsolat kialakításáról, ápolásáról szól. Az iskoláknak pedig igényre szabott programokat – szépen magyarul: workshopokat – biztosítunk.

– Melyik korosztály csiszolható a legjobban? Hányévesekben fejleszthető legkönnyebben ez a kommunikációs készség, az egymásra való odafigyelés?

– Nem határolnám be, inkább azt mondom, hogy jobb később, mint soha. Természetesen minél hamarabb bekezdül a gyerek egy ilyen közösségbe, annál jobb, de nincs korhatár. Felnőtteknek is szervezünk hasonló táborokat.

– A személyiségfejlesztésben mekkora felelőssége van az iskolának, illetve az egyes pedagógusoknak?

– Kétségtelenül nagy, de ez az egész csapatmunka. A szülő, a tanár és a gyerek alkotja a csapatot, és nem viheti el a „ballhét” csak a tanár vagy a szülő vagy a gyerek. Hárman kell együttműködni, és akkor lesz eredmény, ha mind egy cél felé haladnak.

– Szükséges, hogy a diáknak példaképe legyen a tanára?

Raab Judit az aradi Csiky Gergely Iskolaközpont pszichológusa 2006 óta. Tanulmányait az aradi Vasile Goldiș Egyetemen végezte. Szakmai képesítések: Nagyvárad Egyetem, nevelépszichológia szak; Kutchera Communication NLP Rezonanz Intézet (Ausztria) – csoporttréner és egyéni tanácsadó; Roger Day (Anglia) gyermekterapeuta – Játék-terápia tanfolyam; SPER Intézet (Bukarest) – Gyakorlati és tapasztalati pszichológia – gyermekfejlődés, felnőtt- és párkapcsolati tanácsadó. Web: www.tabara-altfel.ro.

Fotók • TÓTH ORSÓLYA

• **Felhőtlen vakáció.** Elegendő-e a feszültség levezetéséhez csak a szabadidő?

– Mindenképpen jól tesz neki, ha találkozik a diákévei alatt egy ilyen pedagógussal, viszont a tapasztalatom az, hogy egyre kevesebb az ilyen markáns tanáregyéniség, aki nyomot hagy a diákban. Hogy ez miért van így, azt nem taglalnám.

– *Avasson be az iskolai pszichológus munkájába. Különösen, hogy ön az összes olyan aradi iskolában dolgozik, amelyikben magyar tagozat működik. Önszántukból bekopognak a gyerekek a kabinet ajtaján, vagy csak ha küldik őket?*
– Betérnek maguktól is. Fontos a személyes ismeretség, a személyes kapcsolat megteremtése. Olyan iskolákban, amelyekben nem tanítok, bemelegyek az órákra és kapcsolatot teremtek a gyerekekkel, hogy megismerjenek. A bizalom nagyon fontos, azért keresnek meg, mert bizalommal vannak irántam, és el merik mondani azt, ami a lelküket nyomja. Az is fontos, hogy hozzájuk közelálló hangnemet ütök meg. Tudják, hogy nem vagyok tanár, nem követelnek semmit, ezért más a kapcsolatunk, mint egy hagyományos tanár-diák viszony.

– *Nevezhetjük barátságának is?*

– Gondolom, hogy sok diák a barátjának érez. Próbálok eleget tenni

ennek, és nem hagyom őket csalatkozni. Fontos az odafigyelés, a nagyfokú empátia. Számíthatnak rám.

– *Elmondaná, hogy milyen lelki gondokkal keresik fel önt a gyerekek? Szerelmi bánatuk van, esetleg a családon belüli problémák miatt öntik ki a szívüket?*

– Párkapcsolati problémákkal, de nemcsak szerelemből fakadókkal, hanem barátságon belül felmerülő gondokkal, kommunikációs zavarokkal jönnek hozzám. Nem tudják megértetni magukat, illetve úgy érzik, hogy a világ nem érti meg őket – így a szülők és a tanárok sem, és van, amikor a barátok közt sem megy könnyen a kommunikáció. Ennek a hátterében sokszor az önbizalomhiány áll, nem ismerik saját magukat, ami részben természetes is ebben a korban. Éppen ezért én nagy hangsúlyt fektetek minden találkozáskor az érzelmi intelligencia fejlesztésére. Az érzelmi intelligencia az önismeretből, az önkontroll a motivációból, a szociális készségekből áll, tehát minden olyasmi, ami szükséges ahhoz, hogy jól tudjunk boldogulni ebben a világban és ne érezzük a világot ellenségünknek. A hetvenes években kezdtük emlegetni ezt a fogalmat.

– *Vakációban általában mit tanácsol a gyerekeknek? Pihenjenek, vagy menjenek*

táborokba, szórakozni, keressék a társaságot?

– Mindenki maga dönti el, hogy mire van szüksége, mit szeretne. Korosztálytól függő, hogyan döntenek, illetve ki hozza meg ezt a döntést. A kisebbek még nem tudják, hogy mi a jó nekik, éppen ezért a szülőknek kell őket motiválniuk, irányítaniuk, esetleg beíratniuk szakkörökre, egyéb foglalkozásokra. Vannak ilyenek a városban, szinte minden iskolában. Ilyenkor a szülők felelőssége nagy, ők döntenek el, hogy merre irányítják a gyerekeket. A nagyobbak már kinyilvánítják saját óhajukat, és tudnak egyénileg is dönteni. Természetesen jó, ha közösségben van a gyerek, mert ott kap visszajelzéseket arról, hogy milyen a viselkedése, látja, hogy milyen reakciókra számíthat, vagyis igazán csak közösségben tudunk fejlődni – nem csak a gyerekek. Azoknak a szülőknek, akik pénz- vagy időhiány miatt nem engedhetik meg, hogy ilyen foglalkozásokra küldjék a gyerekeiket, azt javaslom, hogy minél több időt töltsenek velük, figyeljenek rájuk, játsszanak velük – tanulják meg meghallgatni a gyereket.

PATAKY LEHEL ZSOLT

Beszélgetés Kónya László nyugdíjba vonuló Szatmár megyei főtanfelügyelő-helyettessel

„A gazdag élményanyag segítette az iskolai munkát”

– Miért választotta a tanári pályát, milyen példaképei voltak?

– Családomban több pedagógus is volt, így nem volt nehéz eldöntennem, milyen pályát válasszak. Édesanyám magyarnémet szakos diplomával rendelkezett, ám az akkori rendszerben nem engedték dolgozni. Nem kapott kinevezést, mert református papné lett, és ezt a hatalom nem nézte jó szemmel. Négyen voltunk gyerekek a családban, és rengeteget foglalkozott velünk otthon. Ez komoly indíttatás volt a számunkra, ugyanis öcsém és húgom is magyar szakos tanár lett. Ők magyar–román szakot választottak, én pedig a magyar mellé a történelmet párosítottam.

– Hogyan került Belső-Erdélyből Szatmár megyébe?

– Maroscsúcsra nevelkedtem és Marosvásárhelyen végeztem a tanárképző főiskolát. Abban az időben a kinevezésekkor választhattam volna Bákó megyét, ahol akkor még sok magyar iskola volt, Galac megyét, ahol a kitelepített kulák falvak miatt szintén komoly létszámban éltek magyarok, illetve felmerült még Bihar, Szilágy és Szatmár is. Végül a Szatmár megyei Ákost választottam, pedig nem volt egyetlen ismerősöm sem a megyében. Akkoriban fel sem merült bennünk, hogy ne menjünk el abba az iskolába, amelyiket választottunk, ahol biztos munkahelyünk volt. A mostani pedagógusok olyan szempontokat tartanak fontosnak, mint az optimális ingázási lehetőség – akkoriban ez nem volt kérdés. Egyébként Szatmár megyének sok haszna származott abból, hogy az ország több pontjából is érkeztek ide szakképzett pedagógusok. Nagyon sok székelyföldi és belső-erdélyi tanár, illetve tanító jött ide, akik aztán itt is maradtak, megtalálták boldogulásukat ezen a vidéken, fontos szerepet töltenek be az itteni kulturális és oktatási életben.

Kónya László 1945. július 25-én született a Fehér megyei Maroscsúcsra. Érettségi oklevelet Nagyenyeden szerzett, majd 1966-ban elvégzi a Marosvásárhelyi Tanárképző Főiskola hároméves filológiai stúdiumát, történelem- és magyartanári képesítést szerezve. 1972-ben szerez történelem diplomát a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filozófia-történelem Karán Kolozsváron. 2006 és 2010 között a Bukaresti Tudományegyetem Nyelvek és Kulturális Identitások elnevezésű doktori iskolájának hallgatója. 1998-tól 2011-ig Szatmár megye főtanfelügyelő-helyettese. 2011. szeptember 1-től nyugdíjas.

„A pincénkben hatalmas méretű Bethlen Gábor-szobor állott, ugyanis elkészülte után nem engedték azt köztérre kiállítani. Végül valamelyik szomszéd összetörte a műalkotást. Az otthoni példa hozzájárult ahhoz, hogy jómagam ma is a Bethlen- és Bocskai-hagyományok leghívebb követője vagyok.”

– Egyszer említette, hogy gyerekkorában gyalog járt iskolába...

– A szülőfalumban csak az elemi négy osztályt járhattam, mert az ottani iskolában nem volt gimnáziumi szak. Mivel apám nem tudta minden gyerekét bentlakásos iskolába adni, azért az elemi iskolát magyarul, otthon, az 5. és 6. osztályt pedig a szomszédos falu román iskolájában végeztük el. Ezt követte a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium, ahol már bent is laktam, hiszen 35 kilométerre volt az otthonomtól, és csak havonta-kéthavonta egyszer mentem haza. Akkor a kollégiumban tanító- és óvóképző, illetve közép-

iskolai tagozat működött, a bentlakásban pedig ezeregyszáz diák lakott, ebből kilencszáz lány. Erdély teljes területéről jöttek oda tanulni, és nagyon komoly kulturális élet folyt akkoriban a kollégiumban. Kötelezett az intézmény szellemisége, és nagyapám is ott tanított testnevelést, természetrajzot és művészeteket. Szobrászattal is foglalkozott, és gyermekkoromból emlékszem, hogy a pincénkben hatalmas méretű Bethlen Gábor-szobor állott, ugyanis elkészülte után nem engedték azt köztérre kiállítani. Végül valamelyik szomszéd összetörte a műalkotást. Az otthoni példa hozzájárult ahhoz, hogy jómagam ma is a Bethlen- és Bocskai-hagyományok leghívebb követője vagyok. Emellett a

reformátusság fontos szerepet játszik a gondolkodásomban, hiszen lelkipásztor gyerekeként ebben a szellemiségben nőttem fel.

– Szatmár megyei pályája hogyan alakult?

– Nagy szerencsém volt, hogy amikor Ákosra kerültem, akkor a település lelkipásztora az a dr. Kiss Bertalan volt, aki hatalmas kulturális tudásanyaggal bírt, ugyanis Szatmár főpapjaként dolgozott. Ám mivel a háború idején egy darabig Horthy kormányzónak is volt tábori papja, a rendszer büntetésből kihelyeztette falura. Igen gazdag könyvtára volt, amelyben sokat olvastunk és beszélgettünk közösen, és amikor nyaralni ment a tengerpartra, még akkor is az üdvözlőlapján megüzente, milyen könyveket vegyek le a polcairól, tudniillik szabadon mozoghattam a könyvtárban. Továbbá az sem elhanyagolható, hogy az ottani műemléktemplom Északnyugat-Románia legjelentősebb építészeti öröksége, és szépsége mind a mai napig lenyűgöz. Az ákosi tanítványaimmal együtt sokat foglalkoztunk helytörténettel, hiszen a motiváló élményanyag megvolt hozzá. Emellett a táj szülte, Ady Endre komoly hatással volt és van ma is rám. Akkoriban magyart és történelmet tanítottam ott, és nyaranta többször ellátogattunk Érmindszentre hol gyalog, hol kerékpáron. A

43 éves pályám alatt legalább 70-szer voltam a költő szülőházánál. Ez az élményanyag tette lehetővé, hogy átadjam a diákjaimnak Ady költészetének szellemiségét. A költő, akinek versei a magyar öntudatot is felébresztik, ez akkoriban kifejezetten fontos volt, illetve ma sem elhanyagolható.

– *A történelem és az irodalom mellett a néprajz is érdekelte.*

– Igen. A helytörténet mellett a néprajzkutatás is szerves része volt a munkámnak, ugyanis ezeket a stúdiumokat nem lehetett élesen elválasztani egymástól. Néprajzkutató köreim alkalmával igyekeztem a gyerekekkel a nemzeti hagyományainkat megismertetni, ugyanis ez volt akkor erre a legjobb módszer. A körök mellett folyamatosan szerveztünk táncscsoportokat, diákszínjátszó társulatokat. Rengeteget kirándultunk, és természetjárásainkat úgy terveztük meg, hogy a magyar vonatkozású emlékhelyeket mindig útba ejthessük. Az irodalmi és történelmi helyeket viszont csak úgy látogathattuk meg, ha a hivatalos útitervben más célpontokat jelöltünk meg. Emlékszem, az egyik fiatal kolléga, aki nem tudta még, hogyan kell eljárni ilyen esetekben, a kirándulása engedélyeztetésekor kifejtette, hogy a kiemelkedő fontosságú templomokat kívánja megmutatni diákjainak a megyében. Persze nem kapott engedélyt, és a megyei tanfelügyelőség kiértékelő ülésein hetekig-hónapokig elrettentő negatív példaként emlegették, mint aki rossz szellemiségben neveli az ifjúságot és egyházi gondolkodású. Mi, akik már régebben dolgoztunk a szakmában, jól tudtuk, ha egy településen meg kívánjuk mutatni a gyerekeknek a templomot, az útitervbe azt kell beírunk, hogy szakmai látogatásra érkezünk a helyi termelőszövetkezet sertésfarmjához vagy a traktorállomáshoz. Aztán megnézhetjük a templomot, és pecsétet az említett helyekről kértünk az úti levelünkre. Sok expedíciót is szerveztem, ám azokat olyan megnevezéssel kellett ellátni, mint például *A hegyi vadászok nyomdokain*. Amikor Ady és Csinszka birtokán jártunk Csucsán, akkor azt jelöltük meg, hogy Goga múzeumát keressük fel. Akkor még élt a román költő felesége, és tőle kaptunk igazolást, hogy ott jártunk.

– *Akkoriban a gyerekek fogékonyak voltak a hasonló tevékenységekre?*

– Örömmel vettek részt a munkában, fogékonyak voltak minden újra. Akkoriban a gyerekek még otthon is dolgoztak, segítettek a szüleiknek, így edzésben voltak, és nem volt számukra megterhelő feladat a hegymászás vagy a megrakott hátizsák cipelése. Sajnos ma már táska nélkül is kevés gyereket lehet felvinni a hegyre, nemhogy komoly csomaggal. A kiruccanások alkalmával kellőképp összekovácsolódtak az osztályok, és a gazdag élményanyag segített nekik az órai munkában. Személyes tapasztalatokhoz tudták kötni a tanultakat, és könnyebben rögzítették az információt.

– *Hogyan került faluról városra?*

– Pályám nagy részét, mintegy 25 évet, falusi központokban töltöttem, Ákoson, Dobrán, Szamoskarassón, Ombodon. Nem szívesen jöttem be városra, de az akkori főtanfelügyelő kinevezett az egyik szatmárnémeti iskola tanárává, ahol egy évfolyamon három párhuzamos magyar osztály tanult. Itt folytattam a korábban megkezdett munkát, és közben az óvo- és tanítóképzőben is oktattam történelmet, illetve a történelem és földrajz tárgyak tanításának módszertanát. Szerencsére nem volt a történelem érettségi tétel számukra,

így sokat tudtam foglalkozni az órákon a magyar és az egyetemes művészettörténettel. Így sikerült a száraz adatokon hamar túlesni, és valami pluszt adni a diákoknak. Mivel főként lányosztályok voltak, mindig végigtekintettük az adott korszak divatját, és rengeteg szakdolgozatot írtam velük, mert fejleszteni szerettem volna a filológiai készségeiket. Együtt gyűjtöttük és adtuk ki a Szatmár vidéki magyar lakodalmi szokásokról szóló kötetet, illetve négy nyelven (magyar, román, német, ukrán) a *Szatmári mesék és legendák* című könyvet.

– *A tanfelügyelői munka hogyan kezdődött?*

– 1998–1999-ben kerültem ebbe a munkakörbe, akkor területi tanfelügyelőnek neveztek ki, majd rá 2 évre tanfelügyelő-helyettesnek. Összesen 13 évet dolgoztam ebben a munkakörben. Nem volt könnyű munka, azért is kértem most a nyugdíjazásom, mert belefáradtam, és jobbnak láttam, ha fiatalítanak.

• A SZERZŐ FELVÉTELE

• **Kónya László: „Sikerült a száraz adatokon hamar túlesni, és valami pluszt adni a diákoknak.”**

– *Nyugdíjas éveit hogyan képzei el?*

– Öt szép unokám van, és a szabadidőmet szeretném nekik szentelni. Emellett részt veszek egy nemzetközi programban is, amely keretében közel 10 európai városba kell elutaznom tapasztalatcserére. Továbbá szeretném újra kiadni a *Szatmár megyei lakodalmi szokásokat*, az első kiadványba a gyűjtött anyag csupán felét sikerült beszerkeszteni, illetve *Nyelvhasználati szokások Szatmár vidékén az elmúlt ezer évben* címmel a meg nem védett doktori tézisem anyagát is sajtó alá kellene rendeznem. Emellett több helytörténeti jellegű témám is kidolgozatlanul hever a fiókomban, ezeket is szívesen elővenném.

VÉGH BALÁZS

Varázslatos Katalónia

„Barcelona
It was the first time that we met
Barcelona
How can I forget
The moment that you stepped into the room
You took my breath away
And if God is willing
We will meet again
Someday”
(Freddie Mercury: Barcelona, részlet)

Mielőtt elindultunk az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala (DRI) által Barcelonába és a Cost Bravára szervezett kirándulásra (július 24–29. között), meghallgattam Freddie Mercury híres dalát, és meglepett a lelkesedés, amellyel az előadók énekelték. Akkor még nem értettem, minek szólhat, de így visszatekintve, már igen.

A repülőtéren, ahol a kiránduló csoporttal találkoztunk, már tudtam, hogy körülbelül mire számíthatok. Nem ez volt az első alkalom, hogy ilyen utazáson vettem részt, amelyen több nemzetiséghez tartozó diákok kirándultak együtt, és mindig nagyon izgalmasnak találtam a különböző nyelvek találkozását. Ehhez az élményhez hozzáadódott a katalán egzotikum és az a bábeli zavar, amely egy olyan nemzetközi üdülőhelyet jellemez, mint amilyen a hangzatos nevű Santa Susanna. Az első másfél napon a tengerrel ismerkedtünk; kavargó vize csillapította a kíváncsiságunkat, melyet az váltott ki, hogy a repülőtérről eljövet láttunk ugyan valamit a híres-neves városból, de azért Barcelona tovább rejtőzött, minden színével, látványával és illatával. Szellemi éhségünket egyelőre konkrét táplálékkal csillapítottuk; az Alhambra hotel konyhája tűzész nélkül fenséges volt. Hamar leszoktunk a liftezésről, és gyalog kaptattunk a negyedik emeletre, bűnhődésképpen.

Egyszer minden várakozás véget ér: kedden reggel városnéző körutunkat Gaudí Güell parkjában kezdtük. Nagyszerű volt személyesen is bejárni a képeslapok közismert helyszínét: egyet én is őrzök a polcomon, de most már szép emlékeim között is ott a fantasztikus oszlopok, tarka gyíkok és mozaikkal kirakott padok látványa. Barcelona egyik különlegessége, hogy tengerpartja mellett hegyei is vannak: így lehet az, hogy a parkon kívül a Katalán Nemzeti Múzeum lépcsőiről is bámulatos a panoráma. Ebben bőven volt alkalmam gyönyörködni, hiszen néhányan elszakadtunk a csoporttól, és a megbeszélt találka időpontjáig a város sajátos

hangulatát szívtuk magunkba utcai zenészek, festők és természetesen számos turista társaságában. A Montjuïc másik látványossága az 1992-es olimpia stadionja. A barcelonai Akvárium szintén nagy élményt jelentett; azt hiszem, mindannyiunk kedvence az üvegfalú alagút volt, ahol cápák, naphalak és egyéb csodabogarak úsztak el fölöttünk, miközben velünk hangtalanul járt körbe a „futószőnyeg”. Bár a Sagrada Família-ra nem jutott sok idő, azért megérezteünk valamit a fenségéből. Láttára alig hiszi el az ember, hogy messze még a befejezése.

Másnap, mindannyiunk öröme, vonattal újra be mentünk Barcelonába, ezúttal gyalogosan bejárni a Las Ramblast, leghíresebb sétálóutcáját és a gótikus negyedet középkori sikátoraival. Szemkápráztató volt betérni a Boqueriába. A helyiek szerint olyan élelmiszer nem is létezik, ami ezen a piacon nem kapható, és tapasztalataink alapján hihetünk nekik. A Barri Gotic tele volt meglepetésekkel: a legváratlanabb helyekről bukkant elő egy-egy újabb templom vagy apró tér, szökőkút. A szervezők rugalmasságának köszönhetően néhányan visszalátogathattunk ide (amíg a többiek vásároltak, a „Barca” rajongói pedig a Camp Nou-ra „zarándokoltak”), hogy megnézzük Spanyolország és Katalónia egyik leghíresebb katedrálisát vagy a szomszédságában található egykori királyi rezidenciát. Egy belső udvaron érett narancsok nézegettek lefele a fákról, de a szabadon röpködő papagájok után már nem is csodálkoztunk olyan nagyon.

Csütörtökön a Montserrat kolostornál jártunk, vagyis majdnem repültünk felfele, annyira meredek út vezet odáig. Számomra nagy élményt jelentett a csodás Szűz Mária-szobornál tett látogatás, a lepillantás a környékre vagy akár csak a helyi és hegyi sajtók kóstolgatása a nagylelkű termelők jóvoltából.

Az amúgy szomorkás visszaút is gyönyörű volt: mediterrán szigeteket láttunk mélyen a gép alatt. A majdnem háromórás repülőzés idején bőven volt alkalmam átgondolni azt, amit amúgy is tudtam: nagyon hálás vagyok ezért a kirándulásért, és – ahogy a dalszöveg mondja – remélem, viszatérek majd Barcelonába egy napon.

MOLNÁR ZSÓFIA
a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti
Líceum idén végzett diákja

Drámatábor, ahonnan rossz visszarázódni a civil életbe

Ferenczi Zsuzsanna vagyok. Egy kis faluban élek édesanyámmal és a három testvéremmel. Apukám alkoholista. Utoljára hároméves koromban láttam, karácsonykor. Édesanyám csak egy gyereket szeretett volna, de apukám ragaszkodott a több gyerekhez. Miután én meglettem, édesanyámat addig verte, amíg szült neki még három gyereket. Zsolt a legkisebb öcsém. Miután ő is megszületett, a szüleim elváltak.

Benkő Eszternek hívnak. Egy nevelőotthonban élek, hat testvérem van, mind a heten más-más apától vagyunk. Anyukám nyolc gyereket szeretne, ők is nyolcan voltak. Anyukám sokat sétál. Sétál, s találkozik férfiakkal. Azt hiszem, a kamionosok s a buszosok jönnek be neki leginkább. Én nem haragszom rá azért, amiért nevelőotthonba adott. Nem tudna eltartani minket. A házban, ahol él, nincs se villany, se fűtés, gáz. Jól érzem magam itt, a testvéreimmel.

A Krétakör és a sepsiszentgyörgyi Osonó Színház-műhely közös tábora augusztusban zajlott mintegy ötven fiatal részvételével a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Gimnáziumban, célja az volt, hogy a Krétakör készülő, *A papnő* című előadásához szereplőket találjanak. A Krétakör a *Krízis* című trilógiában összegzi és fejleszti tovább a tapasztalatait, a három rész egy család három tagját mutatja be. A játék formanyelvének kialakításában a színházpedagógia eszközeit kortárs színházi formákkal ötvözik. A produkciót Schilling Árpád, a Krétakör művészeti vezetője rendezi, a bemutatóra októberben Budapesten, a Trafó-Kortárs Művészetek Házában kerül sor. Az előadásban részt vevő húsz diákot a romániai magyar diák-színjátszók körében meghirdetett program keretében, a táborban választották ki. A kiválasztott diákok a történet felnőtt szereplőit alakító hivatásos színészekkel játszanak majd együtt a produkcióban.

Fotó • osonoro

• A Krétakör és a sepsiszentgyörgyi Osonó Színház-műhely közös tábora

Kali Ágnes vagyok Sepsiszentgyörgyről. Augusztusban ismerkedtem meg Zsuzsannával, Eszterrel, meg még közel negyven ismeretlennel a Mikes Kelemen Elméleti Líceumban megrendezett drámatáborban, a Krétakör Alapítvány és az Osonó Színház-műhely közös projektjeként. A fiatalok több helyről érkeztek: az Őrkőről, a Dévai Szent Ferenc Alapítvány tusnádi házából, a csíkszeredai árvaházból, a kézdívasárhelyi gyerekotthonból, ezenkívül még ott voltak olyanok is, akiknek már kicsit kijutott a „drámáskodásból”, akik ismerték az osonó táborait, munkáit. A társaság így lett ilyen édes-vegyes. Én csak a táborról mesélhetek, mert úgy érzem, a többiekhez képest egyáltalán nincsenek problémáim. Az elmúlt hat napban eljutottam valahová. Beszélgettem, ismerkedtem olyan fiatalokkal, akikkel a sors egyáltalán nem volt kegyes. S mégis, ott voltak, vidáman, és kicsit magukba zártan. Az első napokban, a tréningek alatt, amikor kicsit mélyebb dolgokat érintettünk, ezek a lányok nevetgéltek. Nem értettem, miért, idegesített, nagyon idegesített, de úgy a harmadik napon rábredtem, hogy nem olyan könnyű dolgok ezek, nem olyan egyszerű mélyre menni, végiggondolni,

hogy mi miért történt, még mélyebbre ásni azt a fájdalomgödröt, ami már szinte egy verem. Megértettem és elfogadtam. Egyszer csak megnyíltak. Nyíltan és őszintén mesélni kezdtek magukról, az életükről. A maguk egyszerűségével elmesélték a sok szörnyűséget, amiből kettőt fennebb be is mutattam, persze fiktív nevekkal, szóval hiába keresnék Esztert és Zsuzsát. Talán az, amikor ilyen nyíltak lettek, és annyit meséltek, engem rosszabbul érintett, mint őket. nehezen viseltem a szörnyűségeiket. Túl sok volt. Túl sok a felelőtlen felnőtt, az elbaltázott kapcsolat, a rossz viszony. Ez a tábor olyan hely volt, ahol ki tudta adni magából az ember az eddig felgyűlt feszültséget. Olyan légkört teremtettek, teremtettünk, amiből rossz visszarázódni a való életbe, a civil viselkedésbe, rossz magunk mögött hagyni a visításokat, a tablók csendjét, a szöszkeneteket. Ezt meg kell köszönni. Meg kell köszönnöm mindenkinek, aki ott volt, és a szervezőknek is. Ez a tábor lehetőség volt. Lehetőség, ismerkedni, önmegismerkedni, ismertetni.

KALI ÁGNES
a sepsiszentgyörgyi
Mikes Kelemen Líceum
9. osztályos diákja

Önálló magyar iskola Nagyszalontán – hatvanhat év után először

Hatvanhat év után először kezdenek el a tanévet színmagyar iskolában a nagyszalontai diákok. A Bihar megyei város két vegyes tannyelvű iskolájából, az Arany János Általános Iskolából, illetve az Arany János Főgimnáziumból a magyar osztályokat tömörítik egyetlen tanintézetbe.

A főgimnázium épületében a román osztályok maradnak, a magyar gyerekek viszont hat különböző épületbe elszórva kezdenek meg a 2011/2012-es tanévet. Húszéves álma válik valóra a nagyszalontai magyarságnak az önálló magyar iskola megalakulásával – mondta el lapunknak Török László polgármester. A megyei jogú város önkormányzata saját költségvetéséből mintegy 150 ezer eurót utalt át az iskola-épületek felújítására, illetve modern tanszerek beszerzésére – tudtuk meg. Hatvan számítógépet vásároltak, illetve különleges, interaktív módon működtethető táblákat is vettek – ez utóbbiak az előljáró tudomása szerint egyediek a megyében. Török László úgy értékeli, a magyar iskola önállósodása az erdélyi magyarság kulturális autonómiatörekvéseinek egyik állomása, hiszen a hajdúváros magyar szigetnek számít Bihar megye déli részében. Mészár Julianna, az Arany János Iskolaközpont néven megalakult tanintézet igazgatója nem örül, hogy a román osztályoké marad a főgimnázium épülete, hiszen ő maga is három évtizeden át tanított ott, de azt mondja, egyelőre az a fő, hogy sikerült elindítani a magyar iskolát. Mint mesélte, nem volt könnyű a hat épületbe elosztani az osztályokat. A városházához közeli volt általános iskolába kerültek a 7–12. osztályok, a Kálvin utca sarkán álló ingatlanba az 5–6. osztályosok, a református egyház tulajdonában lévő épületet pedig az elemisták vehetik birtokba ősztől. Mindemellett szükség lesz a régi szódavízyárban berendezett öt teremre is, öt speciális tanrendű osztály pedig a Peter Iskolában kap helyet. A hatodik épületet idén még nem veszik használatba, így ott egyelőre nem végeztek felújítást: ide a tervek szerint – természetesen szintén magyar tannyelvű – szakiskolai osztályok kerülnek majd, amelyekkel a tanintézet iskolaközpontból iskolacsoporttá egészülhet ki. Török László polgármester elképzelései szerint fodrászatot, manikűr-pedikűr, kozmetikát tanulhatnak majd itt a diákok, de lenne építómunkás- és autószerelő-képzés is.

Az igazgatónő elmondta, a távlati tervek között természetesen szerepel az iskola egybeköltöztetése, de ehhez építkezni kellene. Elképzelés már van: a református egyházközség telkén jelen pillanatban az egyházi óvoda üzemel egy régi épületben. Mészár Julianna szerint ha azt sikerülne lebontani, helyére campus épülhetne, ahol az iskolai osztályok mellett az óvoda is kényelmesen elférne. Az eredeti tervek szerint a városban református egyházi iskola jött volna létre, emiatt nem is volt konfliktusmentes a magyar tanintézet létrehozása, ám mostanra úgy tűnik, megoldódtak a problémák: Bódi Kálmán, az egyházközség gondnoka is úgy véli, nagy jelentőségű az önálló iskola beindítása.

• Itt tanult és tanított a város leghíresebb szülöttje, Arany János

A hajdúvárosi schola

A hajdúvárosi schola Erdély ama kevés oktatásügyi intézményei közé tartozik, amelynek nevét fennállása során féltucatszor megváltoztatták, ennek ellenére szellemiségére mindig a nagyszalontai költőóriás öröksége nyomta rá bélyegét. A Bihar megyei város képviselőtestülete egyébként 1903-ban döntött az állami főgimnázium beindítása, a már kétszáz éve működő algimnázium állami főgimnáziummá fejlesztése mellett, és nem véletlen, hogy a műveltség és a szellemi fejlődés ügyét akkoriban közel félszáz környező község is támogatta. A megye első állami főgimnáziuma – Tatár Balázs igazgatásával – 1907 őszén kezdte meg működését, ám az épület csak két évvel később készült el, Székely László szalontai származású műépítész tervei alapján. Az 1919 óta folyamatosan kétnyelvű gimnázium minősítését többször lefokozták (működött például mezőgazdasági profilal és ipari szakközépiskolaként is), a Toldi szerzőjének először 1941-ben felvett nevét számtalanszor megvonták tőle, amit 2007-ben a főgimnáziumi ranggal együtt visszaadtak, a legnagyobb magyar epikus költő nemrég mellszobrot is kapott a gimnázium főbejáratánál.

• A SZERZŐ FELVÉTELE

NAGY ORSOLYA

Meváltó matematika

A matematikatanárok lehetnek a nemzet megmentői. Ez most kivételesen nem valami obskurus, kétes hitelű vérműveltségű megállapítása, hanem egy tekintélyes angol bizottságé, amelyet a nagyobbik brit kormányerő, a Konzervatív Párt kért fel arra, hogy vizsgálja meg, milyen szintű a brit fiatalok számtantudása.

A kijelentés persze így, a nyári vakáció után bizonyára számos diák számára inkább csak növeli az iskolakezdés jelentette csapás súlyosságát, és nagy többségük szerint éppen az ellenkezője igaz, nevezetesen az, hogy a matematikánál – csatolt intézményeivel, az algebrával, a mértannal és az analízissel együtt – nagyobb csapás nem is érhetne volna a nemzetet, és inkább ötször veszítsük el ismét a mohácsi csatát, csak ne kelljen holnap mértanból felelni. Amivel e sorok szerzője iskolás korában maga is egyetértett, akkori értékrendje szerint ugyanis még az 1848–49-es szabadságharc vezetőit vérpadra küldő Haynau tábornok, vagy akár a Rémálom az Elm utcában című horrorfilmsorozat sorozatgyilkosa, Freddy Kruger is öreg néniket az úttesten átsegítő kiscserkésznek minősült a mindenkori matematika-tanárhoz képest.

Azóta azonban eltelt tizenöt év, és az imént említett angol vizsgálóbizottság megállapítása legalábbis elgondolkodtatott. Aszerint ugyanis minden brit diáknak 18 éves koráig kellene matematikát tanulnia, mert a gyenge számolási készségek a gazdaságra is rossz hatással lehetnek. A Konzervatív Párt megbízásából készült vizsgálat megállapította, hogy a brit diákoknak a jelenleginél két évvel tovább kellene matematikát tanulniuk, mert az iskolát elhagyó évi 300 ezer diák nem rendelkezik azokkal a számolási készségekkel, amelyekre a munkában és a mindennapi életben szükség van. A jelentés szerint újfajta módszerekkel kellene tanítani a matematikát, és a valós életben szükséges ismereteket, például a pénzügyek kezelését kellene átadni a diákoknak. „Ha nem hajtunk végre alapvető változtatásokat a matematikaoktatásunkban, azzal a jövőbeli gazdasági jólétünket veszélyeztetjük” – szól a készítő megállapítása. Sok tanuló úgy hagyja el az iskolát, hogy a mindennapi élethez szükséges alapvető műveleteket sem tudja elvégezni, így például nem tudja összeadni a zsebében lévő aprópénzt vagy kiszámolni a rezsiköltségeket – olvasható a jelentésben. Nagy-Britanniában minden 16 éves diáknak érettségi vizsgát kell tennie matematikából, legutóbb ezen

a megmérettetésen a tanulók felének nem sikerült közepes osztályzatot elérnie. Ezután választhatnak, hogy tovább tanulják-e a matematikát és esetleg emelt szintű érettségi vizsgát tesznek belőle. Az elmúlt évben csak 15 százalékuk folytatta a tanulmányait ebből a tantárgyból.

A brit szakértők érveit olvasva nehéz nem arra a következtetésre jutni, hogy a megállapítások nem csupán a szigetországra érvényesek, hanem az itteni helyzetre is. Jómagam annó azon diákok közé tartoztam, akik hamarabb lettek volna képesek megtanulni az Iliászt ógörögül, visszafelé, minthogy megoldjanak egy harmadfokú egyenletet. A számokkal olyan mértékben voltam ellenséges viszonyban, hogy nyolcadik osztályban rekordmennyiségű elégtelen osztályzatot szedtem össze matematikából. Csak a tanárnő jóindulatán múlott, hogy – látván, hogy a többi tantárgyból viszont jó vagy jeles osztályzataim vannak – egy mentő felelettel megóvjon a bukástól. Ezt követően gimnáziumban hasonló okból – meg azért, mert humán profilú osztályba jártam – jószerivel felmentést kaptam matematikából, csupán az órákon kellett ott lennem, és nem volt szabad zavarom. Ezt könnyen teljesítettem, elvégre olvasni mindig szerettem, egy matekóra pedig a legjobb alkalom arra, hogy az ember tovább csiszolja irodalmi műveltségét. Viszont azóta nem egyszer kerültem már olyan helyzetbe – például bank-

ban –, amikor számokkal kellett bűvészkedni, és az ügyintéző hölgy nem értette, miért jövök annyira zavarba, amikor csupán egyszerűbb matematikai műveleteket kellett volna abszolválnom. Szóval nincs mit szépitni: a matematika oktatása – és elsajátítása – nem spórolható meg. Ahhoz viszont, hogy az iskolapadból kikerülve a fiatalok valóban megállják a helyüket a mindennapokban, azokon kívül, akik reál szakon tanulnának tovább az egyetemen, nem biztos, hogy érdemes a diákokat magas szintű matematikával „kínózni”: tényleg a legfontosabb, a mindennapok során hasznosítható matematikai műveletekre kellene a hangsúlyt helyezni. Akit ugyanis kizárólag az integrálokkal sanyargatnak, az nem biztos, hogy – lásd az alpműveletek és a pénzügyi kérdések összefüggéseit – sikeresen integrálódik majd a felnőtt társadalomba.

Csiki Csaba grafikája

- **„A matematikánál – csatolt intézményeivel, az algebrával, a mértannal és az analízissel együtt – nagyobb csapás nem is érhetne volna a nemzetet.”**

BALOGH LEVENTE

Új tanév, további újításokkal

Daniel Funeriu oktatási miniszter átiratot juttatott el a megyei tanfelügyelőségekhez, amelyben kéri, hogy a tanfelügyelőségek értesítsék az iskolákat: szeptember 9-re mindenhol állítsák össze a végleges órarendet. A miniszter szerint már szeptember 13-án, hétfőn tanórákat kellene tartani. Az első tanítási napon minden bizonyos osztályfőnöki órákat tartanak. Az évnyitó ünnepség azonban – a tárcavezető javaslata szerint – legtöbb fél órát tartana. „Arra kértem a tanfelügyelőket, hogy magyarázzák el a diákoknak az iskolabiztonsági és a tűzvédelmi előírásokat. Régóta készülünk erre a tanévre, és még egyszer hangsúlyozom: komolyságra, szabálytiszteltetlenségre és végül is normalitásra van szükség” – nyilatkozta Funeriu. Az oktatási intézmé-

nyek vezetői szerint azonban nehéz szeptember 9-ig összeállítani a végleges órarendet, hiszen a helyettesítő tanárokat szeptember 7–9. között nevezik csak ki.

A főtanfelügyelők, a főtanfelügyelő-helyettesek, a szaktanfelügyelők, valamint az iskolaigazgatók órátartási kötelezettségeit rögzítő módszertani normák minisztériumi rendelet formájában jelentek meg. Az Oktatási, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium 2011. augusztus 16-án kiadott 4865. számú rendeletének melléklete kimondja: a főtanfelügyelők, helyetteseik és a szaktanfelügyelők szeptember 12-től kötelesek heti 2–4 órát tanítani, a jogi személyiséggel és legalább 25 osztállyal rendelkező elemi, általános, középiskolai és posztliceumi tanintézmények igazgatóinak pedig heti 4–6 órát kell

tartaniuk. A dokumentum értelmében a jogi személyiséggel rendelkező, 25 osztállynál kevesebbrel működő elemi, általános, középiskolai és posztliceumi tanintézmények igazgatói kötelesek heti hat-nyolc órát megtartani. A tanintézmények aligazgatói szintén heti 6–8 órát tartanak majd. A rendelet értelmében ha az aligazgatók elemi és óvodai oktatók, akkor didaktikai tevékenységüket ezekben a csoportokban folytatják. A megyei pszichopedagógiai, valamint pszichológiai tanácsadói központok vezetői szintén heti 456 órát tanítanak majd. „Miniszteri rendeletben szüntettük meg a vezetői tisztségben levők kivételezését, ők is tanítanak majd bizonyos óraszámot. Rendkívül fontos, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a tanulókkal és a szülőkkel” – mondta Daniel Funeriu.

Tantervi/tervezési dokumentumok

Az OKIM honlapján (www.edu.ro) megjelentek idén először a tantervi/tervezési dokumentumok mintái, amelyekkel a pedagógusok munkáit szeretnék könnyíteni és ugyanakkor egységessé tenni. A honlapon minden tantárgyból megjelennek a minták, ezek a tanegységek tervét is tartalmazzák.

A tanítási/tanulási tevékenységeknek, a tanulás tartalmainak az időbeni elosztása, a kalendarisztikus tervezés a pedagógiai tervezés szerves része. Ennek során a képzési időt össze kell vetni azzal az idővel, amelyre az osztálynak szüksége lenne a meghatározott teljesítményszint eléréséhez. A kalendarisztikus tervezéshez tehát szükség van az előzetes *diagnosztikus elemzésre/értékelésre*, hogy dönteni

lehessen a következőkről: az átlag tanulási idő (ennyi szükséges ahhoz, hogy a diákok elérjék az előzetesen meghatározott teljesítményszintet); az alkalmazott oktatási stratégiák, amelyek a leginkább megfelelnek az adott osztályban a tanulás irányításának; a tanulási tevékenységek típusai, valamint a formatív és szummatív értékelés ideje és sorrendje.

A féléves kalendarisztikus tervet a diagnosztizálás eredményei alapján táblázatos formában kell elkészíteni. Tantervi szempontból a kalendarisztikus tervezés nem adminisztratív jellegű dokumentum, hanem a tantárgyi tanterv egyéni értelmezésének eredménye. Ez a tervezés a tanterv figyelmes olvasását és egyéni értelmezését feltételezi.

A tanulási egységek megtervezése sok félreértést okozott. A „tanulási egység” eredeti jelentése „tantervi egység”, amelynek sajátos, jól meghatározott követelményei vannak, és körülhatárolt, a megcélzott kompetenciáknak megfelelő a tartalma. Mindezek megkövetelik a megfelelő oktatási stratégiákat, értékelési módszereket, technikákat és eszközöket. Egy tanulási egység egy vagy több tevékenységet fedhet le. Az iskolai gyakorlatban jelenleg egyenlőségi jelet tesznek a „tanulási egység” és „a tartalmi egység” között. A tanulási egységekre szánt idő beosztását az éves tervezés tartalmazza.

MIHÁLYFALVI KATALIN

